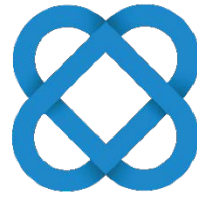

משרד העבודה והרווחה
והשירותים החברתיים
האגף להכשרה מקצועית ופיתוח כח אדם
תחום פדגוגיה

לשון הבעה והבנת הנקרא לכיתה י"ב

אירית תלמוד

תש"ף - 2020

כתיבה: **אירית תלמוד**, מחברת תכנית הלימודים בהבעה לחינוך המקצועי.
ניהול הפקה ועריכה גראפית: **ד"ר ענת בר כהן, מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי, האגף להכשרה מקצועית ולפיתוח כוח אדם, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
עיצוב גרפי ועימוד: **שיר מזרחי, מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי, האגף להכשרה מקצועית ולפיתוח כוח אדם, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
ייעוץ פדגוגי: **אתי מרון**, מפקחת פדגוגית, רפרנטית להבעה, הבנה ולשון עברית, האגף להכשרה מקצועית, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.
טיפול בזכויות יוצרים: **מתודיקה למידה אפקטיבית בע"מ**
עריכה לשונית והגהה: **ליאורה שפיר**
הדפסה: **המדפיס הממשלתי**

© כל הזכויות שמורות ל **מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי.

מ"ק 565870 ; 2056690

לא ייעשה שימוש מסחרי מסוג כלשהו ללא רשות בכתב מאת הנהלת **מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי.
אין להעתיק, לתרגם, לשכפל, לאחסן במאגרי מידע, לשדר או לקלוט בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או אחר – שום חלק מהחומר בספר זה.

מהדורה ראשונה תש"ף – 2020

הוצאה לאור: **מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי

בית ליאו גולדברג, דרך מנחם בגין 86 תל אביב 67138

טלפון 03-7347482/3 ; פקס 03-7347627 ; דוא"ל mea@economy.gov.il

employment.molsa.gov.il/mea

תוכן העניינים

4	.....	הקדמה
5	.....	פרק א': תחביר
5	.....	משפט פשוט
7	.....	משפט מחובר
12	.....	משפט מורכב
17	.....	פרק ב': שחבור
23	.....	פרק ג': תצורת השם
23	.....	מילים שאולות מלועזית
25	.....	ראשי תיבות
28	.....	הלחם בסיסים
31	.....	בסיס וצורן
34	.....	שורש ומשקל
41	.....	פרק ד': שם המספר
41	.....	המספר המונה
43	.....	המספר הסודר (מספר סידורי)
44	.....	כללי שם ומספר
49	.....	פרק ה': שיבושי לשון
53	.....	פרק ו': הבנה והבעה
53	.....	פסקת טיעון עם טענה הופכית
70	.....	כתיבת חיבור טיעון
93	.....	סיכום ממזג
129	.....	ביבליוגרפיה

הקדמה

הספר **לשון, הבנת הנקרא והבעה לכיתה י"ב** מיועד לתלמידים הלומדים בחינוך המקצועי. הוא פותח על פי תכנית הלימודים העדכנית בעברית של המחלקה לתוכניות לימודים באגף להכשרה מקצועית של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. ספר זה מהווה המשך ישיר לספרי הלימוד לכיתות י"א וי"ב ומבוסס על החומר שנלמד בשנות הלימודים הקודמות. הספר "לשון, הבנת הנקרא והבעה" לתלמידי כיתה י"ב הוא הספר השלישי בסדרה של שלושה ספרים הכוללים פרקי לימוד בלשון, בהבנת הנקרא ובהבעה. הספרים מיועדים לתלמידי החינוך המקצועי הניגשים לבחינת הגמר בעברית.

הספר בנוי באופן שיטתי ומסודר וכולל שישה פרקים. משולבים בו טקסטים אותנטיים הרלבנטיים לעולמם של התלמידים ועוסקים בתחומים מגוונים מתוך כוונה להרחיב את ידע העולם שלהם. הנושאים נלמדים ברמות שונות, צעד אחר צעד וכל נושא מתורגל בדרכים מגוונות. דגש מיוחד הושם על טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים: הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה והבנת הטקסטים.

ברצוננו להודות לגורמים אשר אפשרו לנו לעשות שימוש בכתבותיהם בספר זה:

מכון דוידסון הזרוע החינוכית של מכון ויצמן	בלומברג תקשורת
מכון ונציה	דניאל גיגי
משרד הבריאות	דר' אורנית קליין שגריר
משרד החינוך	דר' בועז לב, משרד הבריאות
עודד רוט	האגודה לזכויות האזרח בישראל
עינב צחובי	הוצאת רשת אורט
עיתון הארץ	ויקיפדיה
רשת עמל	יורם אסידון א.ת.ו.ס
YNET	

פרק א': תחביר

משפט מורכב

משפט מחובר

משפט פשוט

משפט פשוט

במשפט פשוט יהיה רק נושא אחד ונשוא אחד.

תרגול

תרגיל 1

ציינו בכל משפט את הנושא והנשוא.

משפט	נושא	נשוא
1. משפחות רבות מבלות באילת בחופש הגדול.	_____	_____
2. תכניות הלימודים יתפרסמו בתחילת השנה.	_____	_____
3. מיהרתי הביתה בזמן הסופה.	_____	_____
4. בגלל מזג האוויר הסוער נגרמה הפסקת חשמל.	_____	_____
5. לאחר מריבה קשה התלמידים השלימו.	_____	_____
6. המטוס ימריא בעוד מספר דקות.	_____	_____
7. רוב תלמידי בית הספר יצאו לטיול שנתי בצפון הארץ.	_____	_____
8. נהגים רבים מושיטים עזרה לנהגים אחרים.	_____	_____
9. מורי בית הספר חזרו והדגישו את חשיבות קיום התקנון.	_____	_____
10. החובשים פינו את הפצועים לבית החולים.	_____	_____

תרגיל 2

ציינו בכל משפט את הנושא, הנשוא, משלים השם ומשלים הפועל.

משלים פועל	משלים שם	נשוא	נושא	משפט
_____	_____	_____	_____	1. שני הצעירים טסו לחופשה ביוון בקיץ.
_____	_____	_____	_____	2. שכר העובדים לא עלה במשך תקופה ארוכה.
_____	_____	_____	_____	3. שר האוצר לא אישר את הגדלת תקציב המדינה.
_____	_____	_____	_____	4. החברים אוהבים לקנות גלידה בגליזריה.
_____	_____	_____	_____	5. החיילים סייעו לנפגעים ברעידת האדמה.
_____	_____	_____	_____	6. תלמידי בית הספר טסים לפולין.
_____	_____	_____	_____	7. אכלנו במסעדה מעולה בחוף הים.
_____	_____	_____	_____	8. הספורטאית המצטיינת זכתה במדליית זהב.
_____	_____	_____	_____	9. ישראל זכתה באליפות עולם בכדורגל.
_____	_____	_____	_____	10. לא רציתי לדבר עם הילד האלים.
_____	_____	_____	_____	11. קבעתי פגישה עם הזמר המצליח.
_____	_____	_____	_____	12. התלמיד המבואה נכנס לחדר המנהל.
_____	_____	_____	_____	13. אחרי הצבא צעירים רבים רוצים לטוס למזרח הרחוק.

משפט מחובר

המשפט המחובר מורכב ממספר משפטים. כל חלק הוא עצמאי (יש בו נושא ונשוא) ויכול לעמוד בפני עצמו.

החיבור בין חלקיו של משפט מחובר יכול להיות חיבור של **הוספה, ניגוד, ברירה או סיבה ותוצאה**.

1. קשר של סיבה ותוצאה

לכן, משום כך, כתוצאה מכך, בשל כך, לפיכך

א. הלכתי במהירות.

ב. לא הבחנתי בו.

משפט מחובר: הלכתי במהירות **ולכן** לא הבחנתי בו.

(המשפט השני הוא תוצאה של המשפט הראשון).

2. קשר של הוספה

מילות חיבור: ו' החיבור, נוסף על כך, כמו כן, מלבד זאת

א. ההורים צופים בטלוויזיה.

ב. הילדים משחקים במחשב.

משפט מחובר: ההורים צופים בטלוויזיה **והילדים** משחקים במחשב.

3. קשר של ניגוד

מילות חיבור: אבל, אך, ואילו, לעומת זאת, מצד שני

א. טיילנו בארצות הברית.

ב. לא הספקנו לטייל בניו יורק.

משפט מחובר: טיילנו בארצות הברית **אבל** לא הספקנו לטייל בניו יורק.

4. קשר של ברירה

מילת חיבור: או

א. בחופשה אני טס לארצות הברית.

ב. אני אבילה בחוף הים בישראל.

משפט מחובר: בחופשה אטוס לארצות הברית **או** אבילה בחוף הים בישראל.

5. קשר של ויתור

מילות חיבור: אך על פי כן, למרות זאת

א. אני אוהבת לטייל במדבר.

ב. נסעתי לטייל בהרים.

משפט מחובר: אני אוהבת לטייל במדבר, **למרות זאת** נסעתי לטייל בהרים.

תרגיל 3

קבעו בכל משפט את סוג המשפט, הנושא והנשוא.

משפט	סוג משפט	נושא	נשוא
1. אני חייב להצליח במבחן התיאוריה ולכן אני לומד במשך שעות ארוכות.	_____	_____	_____
2. העירייה התחילה לפתח את הפארק, אבל תושבי הסביבה מתנגדים לכך.	_____	_____	_____
3. התינוק בכה בעריסה, אך האמא לא שמעה אותו.	_____	_____	_____
4. מזג האוויר היה סוער, למרות זאת יצאנו לריצה ארוכה.	_____	_____	_____
5. התלמיד נעלם מבית הספר, אבל ילקוטו וספריו נשארו בכיתה.	_____	_____	_____
6. ברוך אוהב את האמת ואני שונא את השקר.	_____	_____	_____
7. התיירים הרבים מגיעים לישראל ומיד הם נוסעים לבקר בירושלים.	_____	_____	_____
8. אני מתעניין מאוד בלימודי בישול, משום כך נרשמתי לסדנת בישול.	_____	_____	_____
9. לקראת סוף שנת הלימודים נבחנו במבחנים רבים, כמו כן הגשנו עבודות רבות.	_____	_____	_____
10. גשמים רבים ירדו לשמחתנו השנה, ואף על פי כן חסרים לנו מי שתייה.	_____	_____	_____
11. המנהל נזף בתלמיד בגלל התנהגותו, מלבד זאת הוא הזמין את הוריו.	_____	_____	_____
12. אני בוחרת לעבוד בחופשת הקיץ, ואילו אחותי בוחרת להתבטל במשך ימים ארוכים.	_____	_____	_____
13. אני רוצה לנסוע לטייל בארה"ב, לכן אני חוסכת כסף.	_____	_____	_____
14. נטע מכינה מסיבת הפתעה ליום ההולדת של ענבר, וניצן קונה לה מתנות.	_____	_____	_____
15. החברים שלי הזמינו אותי למסיבה, אבל בת הזוג שלי לא קיבלה הזמנה.	_____	_____	_____

תרגיל 4

קבעו אם המשפט פשוט או מחובר. ציינו את הנושא והנשוא בכל משפט.

משפט	פשוט / מחובר	נושא	נשוא
1. העסק שלי הפסיד כסף רב, למרות זאת הוא ממשיך להתקיים.	_____	_____	_____
2. המהגרים לא שולטים בשפה, ולכן הם לא מוצאים עבודה.	_____	_____	_____
3. חברים חדשים הצטרפו למכון הכושר, למרות זאת מספר המנויים נשאר מצומצם.	_____	_____	_____
4. מחירי החשמל ירדו ואילו מחירי הדלק עלו.	_____	_____	_____
5. מחירי המנוי של העיתון ירדו, בשל כך גדל מספר הקוראים.	_____	_____	_____
6. אף על פי שיש אבטלה, אנשים רבים ממשיכים לבזבז כסף רב.	_____	_____	_____
7. בתל אביב נערכה הפגנה עם משתתפים רבים, ולפיכך המשטרה הגיעה למקום.	_____	_____	_____
8. אנשים רבים יצאו לחוף הים, ואילו אחרים העדיפו לשבת בבתי קפה.	_____	_____	_____
9. מחירי הנפט בעולם עלו, לפיכך ציבור הנהגים נאלץ לשלם ביוקר עבור הדלק.	_____	_____	_____
10. שביתה התקיימה בבתי חולים, ובנוסף על כך האחיות לא ערכו בדיקות דם.	_____	_____	_____
11. אני בישלתי ארוחת ערב, ואילו דויד ערך את השולחן.	_____	_____	_____
12. אני אוהבת לגור בעיר, לעומת זאת המשפחה שלי מעדיפה לגור בכפר.	_____	_____	_____

תרגיל 5

קבעו אם המשפט פשוט או מחובר. ציינו את הנושא והנשוא בכל משפט.

משפט	פשוט / מחובר	נושא	נשוא
1. המחיר של המכוניות היפניות הוזל בצורה משמעותית.	_____	_____	_____
2. תיירים רבים הגיעו לאילת בחורף בגלל מזג האוויר החם.	_____	_____	_____
3. אנחנו טסנו לאילת, ואלו החברים שלנו נסעו במכונית לאילת.	_____	_____	_____
4. תינוק זקוק לשעות שינה רבות לצורך התפתחותו.	_____	_____	_____
5. רק חלק קטן מחום השמש מגיע לכדור הארץ, אך חום זה מאפשר לנו לחיות.	_____	_____	_____
6. נחתם הסכם שלום עם מצרים, לעומת זאת עם לבנון עדיין לא הגענו להסכם.	_____	_____	_____
7. החופשה מועילה לבריאות, ואילו עבודה פיזית קשה פוגעת בגוף.	_____	_____	_____
8. כל החיילים חייבים לעשות טירונות.	_____	_____	_____
9. מכוניות יפניות אינן צורכות דלק רב, לכן אנשים רבים מעדיפים לרכוש אותן.	_____	_____	_____
10. בזמן אזעקה כולם צריכים לרדת למקלטים.	_____	_____	_____

משפט מורכב

משפט מורכב הוא משפט שהרחיבו בו את אחד מחלקיו של המשפט הפשוט.

משפט פשוט - התינוק בכה בגלל מחסור בשעות שינה.

משפט מורכב - התינוק בכה מפני שחסרו לו שעות שינה.

מבנה המשפט המורכב

המשפט המורכב בנוי **משני חלקים או יותר**.

אחד החלקים הוא משפט עצמאי, והחלק השני משועבד אליו במילת שעבוד.

המשפט העצמאי - נקרא המשפט העיקרי. המשפט העיקרי נותן את המידע החשוב.

המשפט המשועבד - נקרא פסוקית. הפסוקית מרחיבה את המידע על אחד ההיבטים במשפט העיקרי.

מילת השעבוד קושרת את הפסוקית למשפט העיקרי, והופכת אותה תלויה בו.

לדוגמה

המבחן בוטל מפני שהמורה חלתה.

חלק עיקרי: המבחן בוטל | **פסוקית:** מפני שהמורה חלתה | **מילת שעבוד:** מפני ש

דוגמאות למילות שעבוד

מפני ש, משום ש, מכיוון ש, כדי ש, בשביל ש, לפני ש, בזמן ש, כש, כאשר, אשר,

אם, לו, אילו, אף על פי ש, כפי ש, כמו ש...

תרגיל 6

במשפטים המורכבים הבאים: סמנו את החלק העיקרי, את הפסוקית ואת מילת השעבוד.

1. כשאנחנו מבזבזים חשמל, אנו משלמים כסף רב לחברת החשמל.
2. אף על פי שהיהודים היו בגולה, הם לא שכחו את ארץ ישראל.
3. המזון מספק לגוף את הוויטמינים והמינרלים שהגוף זקוק להם.
4. הרצל חלם להקים מדינה יהודית כאשר הוא חי בהונגריה.
5. כאשר התחפשתי לרובין הוד, אף אחד לא זיהה אותי.
6. אנחנו מנקים את הבריכה כדי שלא נחלה במחלות זיהומיות.
7. הפגנות רבות התחילו מפני שמחירי המזון עלו.
8. הורים מחסנים את הילדים שלהם כדי שלא יחלו במחלות.
9. לא הצלחנו לפתור את השאלות במבחן במתמטיקה אף על פי שפתרנו תרגילים רבים.
10. תרמתי כסף לאגודת צער בעלי חיים מפני שקיבלתי ירושה גדולה.
11. הגרמנים בחרו בראש הממשלה משום שהם חשבו שהוא יציל את כלכלת המדינה.
12. כל האזרחים חייבים להצביע בבחירות כדי שיוכלו להשפיע על המנהיגים.
13. ההורים דואגים לילדים שלהם, כפי שההורים שלהם דאגו להם.
14. כדי שנבחרת כדורגל תנצח, היא זקוקה למאמן טוב.
15. מועצת התלמידים החליטה לדחות את הבחירות, כדי שלמועמדים יהיה זמן להתכונן.

תרגיל 7

במשפטים המורכבים הבאים: סמנו את החלק העיקרי, את הפסוקית ואת מילת השעבוד.

1. העובדים ביצעו את עבודתם על הצד הטוב ביותר מכיוון שהם קיבלו העלאת שכר.
2. ברגע האחרון הוחלט שידחו את הטיול השנתי לרמת הגולן.
3. המשטרה מקווה שמספר תאונות הדרכים יקטן בגלל מצלמות המהירות.
4. היא לא התקבלה לעבודה מפני שהיא צעירה מדי.
5. האזעקה תתריע מפני גנבים, כאשר היא תופעל.
6. מערכת החשמל קרסה בקיץ, מפני שהיה עומס יתר.
7. בזמן שדיברנו עם הסדרנים, הפסדנו את התחלת המופע.
8. תלמיד שישן יותר שעות, יצליח להגיע להישגים טובים יותר.
9. חוקרים ממליצים שתלמידים יתחילו את יום הלימודים מאוחר יותר.
10. הלהקה התאמנה לקראת ההופעה, שתשודר בטלוויזיה.

תרגיל 8

קבעו את סוג המשפט.

במשפט מורכב סמנו את החלק העיקרי, את הפסוקית ואת מילת השעבוד.

במשפט מחובר סמנו את מילת החיבור.

מורכב / מחובר	משפט
_____	1. כאשר היינו ילדים, אהבנו לשחק בפארק עד מאוחר.
_____	2. אני גרה בתל אביב, ואילו המשפחה שלי גרה בירושלים.
_____	3. בני נוער רבים עובדים בחופשת הקיץ כדי שיוכלו לחסוך כסף.
_____	4. בני נוער מעדיפים לרכוב על אופניים חשמליים, ואילו אחרים
_____	מעדיפים אופניים רגילים.
_____	5. כשהנשיא הגיע, כולם התאספו סביבו.
_____	6. בזמן שניקינו את הכיתה, דויד עמד בצד.
_____	7. הישראלים נהנו בטיול באפריקה, ולמרות זאת הם התגעגעו
_____	לישראל.
_____	8. אני רוצה להפליג מסביב לעולם, לעומת זאת אחותי מעדיפה
_____	להישאר בישראל.
_____	9. התלמידים קיבלו חופשה כדי שהם יתכוננו לבחינה.
_____	10. פניתי אליך בנימוס, למרות זאת התחצפת אליי.
_____	11. מועצת התלמידים החליטה לתת פרס לתלמידים שהתנדבו
_____	לעזור לקשישים.
_____	12. כאשר ניסינו לצלם את האירוע, המארגנים לא אפשרו זאת.

תרגיל 9

רשמו ליד כל משפט את סוגו - פשוט, מחובר, מורכב.

במשפט מורכב סמנו את החלק העיקרי, את הפסוקית ואת מילת השעבוד.

במשפט מחובר סמנו את מילת החיבור.

בכל משפט סמנו נושא ונשוא.

פשוט/ מחובר / מורכב	משפט
_____	1. כל אדם חייב לכבד את הוריו מפני שהם נתנו לו את חייו.
_____	2. האדם הקדמון למד להכין כלי אבן וכלי חרס.
_____	3. הנחל בשמורת הטבע הוצף, לכן השמורה נסגרה.
_____	4. כאשר מבצעים פעילות ספורטיבית, חל שיפור במצב הגופני.
_____	5. השיר הישראלי זכה במקום הראשון בתחרות האירוויזיון.
_____	6. כל תלמידי הכיתה התנדבו בגני הילדים.
_____	7. לפני שהוא עלה לארץ, הוא לא ידע עברית.
_____	8. האולימפיאדה נערכת אחת לארבע שנים.
_____	9. פגשתי את החברים שלי בשעה שיצאתי לחצר בהפסקה.
_____	10. הרקפות פורחות בחורף, אבל לעיתים ניתן למצוא רקפות גם
_____	בסתיו.

פרק ב': שחבור

תרגול

תרגיל 10

שחברו את המשפטים הבאים בקשר של **סיבה ותוצאה** (לכן, משום כך, כתוצאה מכך, עקב כך, לפיכך, בעקבות זאת).

משפט 2	משפט 1
משפחתו נקלעה לקשיים כלכליים.	הוא פוטר מעבודתו.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
שדות רבים התייבשו.	הייתה שנת בצורת.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
הקהל נהנה מאוד מההופעה.	הזמר שר שירים מוכרים.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
חסכנו כסף לטיול בלונדון.	ד. עבדנו בחופשת הקיץ בעבודות רבות.
שחבור	
_____	
_____	

משפט 2	משפט 1
נוצרו עומסים בכבישים.	ה. הרמזור בצומת התקלקל.
שחבור	
_____	
_____	

תרגיל 11

שחברו את המשפטים הבאים בקשר של **ניגוד** (אבל, לעומת זאת, ואילו, אולם, אך, בניגוד לכך, כנגד זאת).

משפט 2	משפט 1
יש אחרים בוחרים לגור בטבע.	א. יש אנשים שמעדיפים לגור בעיר הגדולה.
שחבור	
_____	
_____	

משפט 2	משפט 1
תלמידים אחרים בוחרים לטייל בעולם.	ב. תלמידים רבים אוהבים להתבטל בחופש
שחבור	
_____	
_____	

משפט 2	משפט 1
בני נוער מעדיפים לצפות בטלוויזיה.	ג. נשים וגברים אוהבים לצעוד בפארק.
שחבור	
<hr/> <hr/>	

משפט 2	משפט 1
בעבר אנשים אכלו אוכל לא בריא בגלל חוסר מודעות.	ד. כיום אנשים מקפידים על תזונה נכונה.
שחבור	
<hr/> <hr/>	

משפט 2	משפט 1
מבוגרים לא אוהבים לבזבז זמן על שינה.	ה. בני נוער אוהבים לישון עד שעות מאוחרות.
שחבור	
<hr/> <hr/>	

תרגיל 12

שחברו את המשפטים הבאים בקשר של **תכלית** (לשם כך, למטרה זו, לצורך זה).

משפט 2	משפט 1
השחקנים מתאמנים כל יום שעות ארוכות.	א. נבחרת ישראל בכדורגל רוצה לזכות בגביע.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
אני עושה ריצות ארוכות בחוף הים.	ב. אני רוצה להתגייס ליחידה קרבית.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
נסללו מסילות רכבת בדרכים רבות.	ג. משרד התחבורה רוצה לצמצם את העומסים בכביש.
שחבור	

משפט 2	משפט 1
הם הולכים לבתי קולנוע.	ד. אנשים אוהבים לראות סרטי אימה
שחבור	

משפט 2	משפט 1
פרסמנו מודעות ובהן ביקשנו לא לקטוף פרחים.	ה. רצינו להציל את שמורת הטבע
שחבור	
<hr/>	
<hr/>	

פרק ג': תצורת השם

תצורת השם היא הדרך לפיה בנוי שם עצם.

ישנן חמש דרכים לבניית שם עצם (חמש תצורות):

הלחם בסיסים

ראשי תיבות

מילים שאולות מלועזית

שורש ומשקל

בסיס וצורן

מילים שאולות מלועזית

דוגמאות

קפה, סלון, קפיטריה, פארק, טלפון, טוסטר, אבוקדו, רדיו, טלוויזיה, אינפורמציה, אוניברסיטה, פאזל, גיטרה, סטייק, קפה, תה, קטשופ, פקס, אמבולנס, אינטרנט, קייטרינג, פסטיבל, בייביסיטר, צ'יפס, שניצל, בנק, מינימום, מקסימום, מוטיבציה, בטרייה, שוקולד, בננה, סופרמרקט, מתמטיקה, מוזיקה, גיאוגרפיה, היסטוריה, בלון, כיף, אצטדיון, רוג'ר...

תרגול

תרגיל 13

א. כתבו מילים נוספות בלועזית שאנו משתמשים בהם כיום בשפה העברית.

ב. כתבו משפט עם כל מילה.

תרגיל 14

כתבו את שמות הפועל של המילים הלועזיות הבאות:

שם לועזי	הנטייה בפועל
1. מגנט	למגנט
2. מרקר	_____
3. ניטרלי	_____
4. פקס	_____
5. טלפון	_____
6. פילוסופיה	_____
7. צנזורה	_____
8. מקסימום	_____
9. קטלוג	_____

מילים שנוצרו מראשי תיבות נפוצים

צה"ל – צבא הגנה לישראל | **רמטכ"ל** – ראש המטה הכללי

חז"ל – חכמינו זיכרונם לברכה | **מנכ"ל** – מנהל כללי

ז"ל – זכרונו לברכה | **בג"צ** – בית דין גבוה לצדק

ארה"ב – ארצות הברית | **מתנ"ס** – מרכז תרבות נוער וספורט

ח"כ – חבר כנסת | **בס"ד** – בסיעתא דשמיא ('בעזרת השם' בארמית)

תפוז – תפוח זהב | **מכ"מ** – מגלה כיוון ומרחק

דו"ח – דין וחשבון | **לוי"ז** – לוח זמנים | **מזל"ט** – מטוס זעיר ללא טייס

תרגול

תרגיל 15

א. הסבירו את ראשי התיבות של המילים הבאות.

ב. כתבו משפט עם כל מילה.

1. ד"ש

הסבר:

משפט:

2. מפכ"ל

הסבר:

משפט:

3. מג"ב

הסבר:

משפט:

4. תנ"ך

הסבר:

משפט:

5. שב"ס

הסבר:

משפט:

6. כנ"ל

הסבר:

משפט:

7. חו"ל

הסבר:

משפט:

8. שכפ"צ

הסבר:

משפט:

9. נדל"ן

הסבר: _____

משפט: _____

10. עב"מ

הסבר: _____

משפט: _____

הלחם בסיסים

הלחם בסיס בו נשמטים הגאים נקרא בסיס שבור (או בסיס חסר).
זוהי מילה שנוצרת מהרכבת שני שמות עצם.

א. צירוף של שני בסיסים (שמות עצם) שנכתבים כמילה אחת ויש להם משמעות אחת.

שמר חום – שומר + חום	אל פבית – אלף + בית
קול נוע – קול + נוע (קול + תנועה)	כדור סל – כדור + סל
קט נוע – קט + נוע	כדור גל – כדור + רגל
רש מקול – רשם + קול (מקליט)	חי בר – חי + בר
רמ קול – רם (גבוה) + קול	חי זר – חי + זר
חי ידק – חי + דק	שמר טף – שמר + טף (תינוקות)
קר מבו – קרם + בו	מד חום – מד + חום

ב. צירוף של בסיס שבור + בסיס שבור

מד רחוב = מדרכה + רחוב	רכ בל = רכבת + כבל
סוכר זית = סוכר + רזית	קר נף = קרן + אף
ערפ יח = ערפל + פיח	מד רחוב = מדרכה + רחוב
מגד לור = מגדל + אור	כספ ומט = כסף + אוטומט
רמז ור = רמז + אור	בנ קט = בנק + קט
אופ נוע = אופן + נוע	פלד לת = פלדה + דלת
מחז מר = מחזה + זמר	קני ון = קנייה + חניון

תרגול

תרגיל 16

השלימו את המילים הבאות:

_____	1. פלדה + דלת
_____	2. כדור + יד
_____	3. אל + חלד
_____	4. אפרסק + שזיף
_____	5. בר + אווז
_____	6. דרג + נוע
_____	7. בין + עירוני
_____	8. דוחף + חופר
_____	9. עשר + סל
_____	10. ביס + לי
_____	11. כדור + עף

תרגיל 17

מיינו את המילים הבאות על פי תצורת השם:

רכבת, רמטכ"ל, קפיטריה, שוקולד, מג"ב, כדורסל, רמזור, תפוז,
 רובוט, הליקופטר, מחזמר, מדרחוב, תנ"ך, פסיכולוג, מגדלור, דחפור, עב"מ,
 בינעירוני, ארכיטקט, אפרשזיף

מילים לועזיות	ראשי תיבות	הלחם בסיסים

בסיס וצורן

אחת הדרכים ליצירת מילה חדשה בעברית היא דרך התצורה של **בסיס וצורן**.

הבסיס - מילה קיימת בעברית, כלומר שם עצם, תואר או פועל בבינוני.

הצורן - יחידה קטנה הנוספת למילה קיימת ויוצרת מילה חדשה בעלת משמעות חדשה.

קיימים שני צורני גזירה:

צורן סופי - מתווסף בסוף הבסיס.

לדוגמה: מפית, שעון, מטריה, ירקן

צורן תחילי - מתווסף לפני הבסיס.

לדוגמה: רב-לשוני, דו-לשוני (הצורן מחובר למילה באמצעות מקף).

בסיס + צורן סופי: משמעות הסיומת

דוגמאות	משמעות	הסיומת
יומון, שבועון ילדון, ספּלון שעון, סביבון ראשון, אחרון	כתבי עת הקטנה כלים תור וסדר	- ין
נגרִיה, מסגֶרֶה ספֶרֶיה, עשֶבֶיה סבֹנִיה, מטֶרֶה אנגֶלִיה, ספֶרֶדִיה נקניקִיה, סכֶרֶה	מקומות אוספים כלים מוצא נקבה פריטי מזון (קטנים)	- יָה
ירקֹן, רפֶתָן	בעל מקצוע	- יָן
סנדֶלֶר, כספֶר	בעל מקצוע	- יָר

הסיומת	משמעות	דוגמאות
- יֵית	הקטנה כלי תחבורה שפות כלים	מפית, קשית מונית, משאית צרפתית, יונית ידית, מחסנית
- ות	מקצועות	נגרות, ספרות
- יֵים	שם מופשט	זקונים, נעורים
- יֵי	מוצא זכר חיבה	אנגלי, ספרדי גדי, חמודי
- יֵאי	בעל מקצוע	חשמלאי, טכנאי

תרגול

תרגיל 18

השלימו את הטבלה:

מילה	בסיס	צורן סופי
1. פתקית	פתק	ית
2. שאלון	_____	_____
3. מכונית	_____	_____
4. אווירון	_____	_____
5. ספריה	_____	_____
6. משיבון	_____	_____

_____	_____	מסגרות .7
_____	_____	שעון .8
_____	_____	מחסנית .9
_____	_____	ילדות .10
_____	_____	קשית .11
_____	_____	ספלון .12
_____	_____	חשמלאי .13
_____	_____	ידית .14
_____	_____	גיבן .15

שורש ומשקל

משקל הוא תבנית קבועה שבה משבצים את השורש, וכך יוצרים מילים מסוג שמות עצם ותארים. לחלק גדול מהמשקלים יש משמעות. יש משקלים שיש להם יותר ממשמעות אחת.

לדוגמה:

המשקל של מספרה הוא מקטלה.

המשקל של מסרק הוא מקטל.

המשקל של סבל הוא קטל.

משקלים בשם העצם

משקל	משמעות	דוגמאות
קטל	בעלי עיסוק קבוע	ספר, שרת, נהג, בנאי, חזאי
קטלת	מחלה כלים ומכשירים אוסף, קבוצה בעלות מקצוע	אדמת, צהבת, שפעת כספת, כורת, צלחת נירת, טיסת, כרטסת זמרת, גננת
קטל	בעלי מום	גדם, עור, קרח, חרש
קטלון	מצב גוף ונפש	דכאון, הריון, תאבון
קטיל	א. בעל תכונה ב. תכונה בכוח	בריא, נעים, זהיר שביר, אטים, גמיש

משקל	משמעות	דוגמאות
קטל	צבעים	סגל, ירק, ורד
קטלן	בעל מקצוע	קבלן, רקדן, קבצן
קטלן	תכונה	פזרן, ותרון
מקטל	מקום	מדבר, מסגד
מקטלה	מקומות	מנהרה, מכבסה
מקטל	כלים ומכשירים	מכבש, מברג, מעדר
מקטלה	כלים ומכשירים	מסרגה, מברגה, מחרשה
מקטלת	כלים	מסגרת, מקטרת
מקטלת	כלים	משקלת

תרגול

תרגיל 19

ציינו את המשקל והמשמעות של השמות הבאים:

שם	משקל	משמעות
1. זמר	_____	_____
2. גמיש	_____	_____
3. אדמת	_____	_____
4. רכבת	_____	_____
5. משטרה	_____	_____
6. מקטרת	_____	_____
7. מלכודת	_____	_____
8. חצבת	_____	_____
9. ירוק	_____	_____
10. פחדן	_____	_____
11. מגרש	_____	_____
12. גנת	_____	_____
13. תיאבון	_____	_____
14. זהיר	_____	_____

שורש ומשקל בפועל

לכל אחד מן הבניינים בעברית יש שם פעולה. יש בניינים שיש להם מספר שמות פעולה. שם פעולה הוא שם כללי לפעולה כלשהי, כמו קפיצה, אכילה, למידה. כלומר, שם פעולה הוא שם שהתוכן שלו מציין פעולה, אבל בניגוד לפועל, אין לו זמן ואין לו גוף.

לדוגמה:

הוא לומד ולומד ולכן הוא מבצע למידה.

"למידה" היא שם הפעולה של בניין פעל.

דוגמאות	משקלים	בניין
כתיבה, גְּנֵבָה, צְעָקָה	קטילה, קטלה, קטלה	פעל
הצמדות, נכבדות	הקטלות, נקטלות	נפעל
הזמנה, הבדל	הקטלה, הקטל	הפעיל
מרכבות	מקטלות	הפעל
ספור, בקשה	קטול, קטלה	פעל
מצונות	מקטלות	פעל
השתלבות, התלבשות	התקטלות	התפעל

תרגול

תרגיל 20

לפניכם רשימה של שמות.

ציינו את השמות שהם **שם פעולה**, ואת ה**בניין** שממנו נגזר כל אחד מהם (כדי למצוא שם פעולה יש לחזור לגוף שלישי עבר (אתמול הוא...)).

החלטה, זיכרון, התאהבות, מקלט, בישול, רכבת, למידה, אכלן, שיכרון, טיול נפקדות, הכנסה, הפרדות, רקדן, מפקדה, צנרת, אילמת, נכבדות, תפירה, הדלקות, מברשת, הרקדה, מספרה, בקשה, פתרון, רמזור, התרחקות, שעון, מחזמר, שריפה.

שם פעולה	בניין

תרגול מסכם

תרגיל 21

לפניכם רשימה של שמות. מיינו את השמות לפי דרכי התצורה שלהם.

שם	שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
1. ישיבה	_____	_____
2. כספת	_____	_____
3. ספרייה	_____	_____
4. מונית	_____	_____
5. סדרן	_____	_____
6. נהג	_____	_____
7. בקשה	_____	_____
8. מסרק	_____	_____
9. ילדון	_____	_____
10. ירקן	_____	_____
11. טייסת	_____	_____
12. סיפור	_____	_____
13. מדבר	_____	_____
14. אנגלי	_____	_____

תרגיל 22

לפניכם רשימה של שמות. מיינו את השמות לפי דרכי התצורה שלהם.

שם	בסיס וצורן	משקל	הלחם בסיסים	ראשי תיבות	מילים לועזיות
1. משאית	_____	_____	_____	_____	_____
2. ישיבה	_____	_____	_____	_____	_____
3. חייזר	_____	_____	_____	_____	_____
4. רמטכ"ל	_____	_____	_____	_____	_____
5. שוקולד	_____	_____	_____	_____	_____
6. פסיכולוגיה	_____	_____	_____	_____	_____
7. צרפתי	_____	_____	_____	_____	_____
8. רכבל	_____	_____	_____	_____	_____
9. התאהבות	_____	_____	_____	_____	_____
10. קשית	_____	_____	_____	_____	_____
11. ביטחון	_____	_____	_____	_____	_____
12. ברזייה	_____	_____	_____	_____	_____
13. חשמלאי	_____	_____	_____	_____	_____
14. אופנוע	_____	_____	_____	_____	_____

פרק ד': שם המספר

המספר הסודר

המספר המונה

המספר המונה			
נקבה	זכר	נקבה	זכר
אֶחָת -	אֶחָד -	אֶחָת	אֶחָד
שְׁתֵּי -	שְׁנַיִם -	שְׁתֵּים	שְׁנַיִם
שְׁלֹשׁ -	שְׁלֹשָׁת -	שְׁלֹשׁ	שְׁלֹשָׁה
אַרְבַּע -	אַרְבַּעַת -	אַרְבַּע	אַרְבַּעָה
חֲמֵשׁ -	חֲמֵשֶׁת -	חֲמֵשׁ	חֲמֵשָׁה
שֵׁשׁ -	שֵׁשֶׁת -	שֵׁשׁ	שֵׁשָׁה
שִׁבְעָה -	שִׁבְעַת -	שִׁבְעָה	שִׁבְעָה
שְׁמוֹנֶה -	שְׁמוֹנֶת -	שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנֶה
תִּשְׁעָה -	תִּשְׁעַת -	תִּשְׁעָה	תִּשְׁעָה
עֶשְׂרִים -	עֶשְׂרֵת -	עֶשְׂרִים	עֶשְׂרִים
		אֶחָת עֶשְׂרֵה	אֶחָד עֶשְׂרִים
		שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה	שְׁנַיִם עֶשְׂרִים
		שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה	שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים
		אַרְבַּע עֶשְׂרֵה	אַרְבַּעָה עֶשְׂרִים
		חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה	חֲמֵשָׁה עֶשְׂרִים
		שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה	שֵׁשָׁה עֶשְׂרִים
		שִׁבְעָה עֶשְׂרֵה	שִׁבְעָה עֶשְׂרִים
		שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה	שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִים
		תִּשְׁעָה עֶשְׂרֵה	תִּשְׁעָה עֶשְׂרִים
		עֶשְׂרִים	עֶשְׂרִים

א. את מין המספר קובע שם העצם:

תלמידה = נקבה   לכן: **שבע** תלמידות
תלמיד = זכר   לכן: **שבעה** תלמידים

ב. המספר 2 יבוא בצורת נסמך:

שני ילדים, שתי ילדות.

ג. שאר המספרים יבואו בצורת הנפרד:

שלושה ילדים, ארבע ילדות.

ד. אחרי המספרים 2 עד 10 יבוא שם עצם ברבים:

חמישה חברים. עשר חברות.

ה. מהמספר 11 ומעלה, אפשר לציין את שם העצם גם ברבים וגם ביחיד:

שלושים שקלים או שלושים שקל.

א. צורת הנסמך תבוא לפני שם עצם מיוחד:

שלושת הילדים. שש הבנות.

א. כאשר מונים קבוצה מעורבת (שיש בה זכר ונקבה) – יהיה המספר בלשון זכר:

בכיתה יש שלושים ושניים תלמידים: חמישה עשר תלמידים ושבע עשרה תלמידות.

המספר הסודר (מספר סידורי)

המספר הסודר מתאר את מיקומו של עצם כלשהו בסדרה.

זכר	נקבה
ראשון	ראשונה
שני	שנייה
שלישי	שלישית
רביעי	רביעית
חמישי	חמישית
שישי	שישית
שביעי	שביעית
שמיני	שמינית
תשיעי	תשיעית
עשירי	עשירית
האחד עשר	האחת עשרה

ממספר 11 ואילך אין הבדל בין צורת המספר המונה לבין צורת המספר הסודר. במספר הסודר מוסיפים את ה' הידיעה.

כללי שם המספר

א. מאות

לפני "מאות" יבואו המספרים בלשון נקבה נסמך.
לדוגמה: שש מאות, שבע מאות.

ב. אלפים

לפני "אלפים" יבואו המספרים 3 עד 10 בלשון זכר נסמך.
לדוגמה: חמשת אלפים.

שאר המספרים יבואו בלשון זכר נפרד.
לדוגמה: חמישה עשר אלף.

ג. מיליונים

לפני "מיליון/מיליונים" יבואו המספרים בלשון זכר נפרד.
לדוגמה: שבעה מיליונים, עשרים ואחד מיליון.

ד. מספר כופל (פי)

אחרי המילה "פי" יבוא המספר בלשון זכר נפרד.
לדוגמה: פי שלושה, פי עשרה.

ה. תאריכים

תאריך בחודש יצוין תמיד בצורת זכר נפרד.

לדוגמה: תשעה באב, אחד באפריל.

א. מספר סתמי

מספר סתמי הוא מספר העומד בפני עצמו ואינו סופר עצמים.

הוא מציין מספר כללי (כמו מספר טלפון, קו אוטובוס, מספר בית).

המספר הסתמי יופיע תמיד בצורת נקבה.

(לפני מספר סתמי ניתן להוסיף את המילה "מספר" וכך לזהות אותו).

לדוגמה: הוא גר בבית מספר עשרים וחמש.

ז. גיל

את הגיל מציינים בלשון נקבה גם לזכר וגם לנקבה.

דוגמאות: דויד בן שבע עשרה | רחל בת שבע עשרה.

תרגול מסכם

תרגיל 23

כתבו את הצורה הנכונה של שם המספר.

1. בבית הספר התארגנה קבוצה של (7) _____ בנים ו-(6) _____ בנות כדי להכין את מסיבת פורים.
2. המורה חילקה דפי עבודה במתמטיקה. בחוברת היו (25) _____ דפים.
3. המוכר קיבל מדויד (42) _____ שקלים.
4. המשפחה נסעה להופעה. כרטיס עלה (99) _____ שקלים.
5. קנינו (15) _____ עוגיות.
6. יש לי (3) _____ חברות טובות.
7. ישראל זכתה במדליה (1) _____ בתחרות.
8. קניתי (4) _____ חולצות ו-(2) _____ זוגות נעליים.
9. (4) _____ תלמידים לא הגיעו לבית הספר.
10. קניתי (6) _____ עטים ו-(10) _____ מחברות.
11. יש לי (12) _____ זוגות גרביים.

תרגיל 24

כתבו את הצורה הנכונה של שם המספר.

1. מספר הטלפון שלי הוא 054321678 _____
2. אני גר ברחוב הרצל מספר 172 _____
3. קיבלתי הנחה של 25% _____
4. נסעתי באוטובוס מספר 179 _____
5. יש לי פי 5 ספרים יותר ממך _____

- 6. אני בת 17
- 7. בתאריך 10 באלול יחול ראש השנה.
- 8. קיבלתי 520 ₪ עבור העבודה.
- 9. המחשב עלה 4,235 ₪.
- 10. בישראל חיים 8,877,200 תושבים.

תרגיל 25

כתבו את הצורה הנכונה של שם המספר.

- 1. 5 צמתים.
- 2. 7 זוגות מכנסיים.
- 3. 10 עטים.
- 4. 8 זוגות משקפיים.
- 5. 3 מצתים.
- 6. 9 וילונות.
- 7. 12 כיסאות.
- 8. 4 מילים.
- 9. 32 שנים.
- 10. 15 ארצות.

תרגיל 26

כתבו את הצורה הנכונה של שם המספר.

מספרים	משפטים
4	1. _____ החברים נסעו לטיול.
6	2. _____ התלמידים המצטיינים קיבלו תעודות הוקרה.
8	3. _____ החתולים קיבלו יחס אוהב.
5	4. _____ הגורים מצאו בית.
3	5. _____ המטיילים נמצאו בריאים.
2	6. _____ זוגות האופניים חנו ליד הבית.
32	7. קראתי בספר עד עמוד 32 _____.
125	8. אוטובוס מספר 125 _____ לא מגיע בזמן.
13 בנות 17 בנים	9. בכיתה יש 13 _____ בנות ו-17 _____ בנים. בסך הכול לומדים בכיתה _____ תלמידים.
429,515	10. בתל אביב מתגוררים 429,515 _____ תושבים.

פרק ה': שיבושי לשון

תרגול

תרגיל 27

במשפטים הבאים ישנם שיבושי לשון. תקנו כל משפט וכתבו אותו בצורה הנכונה.

1. בכל בוקר אני מוציא את כלב לחצר.

---

2. אם הוריי יקנו לי כלב, אני יטפל בו.

---

3. שמות פרטיים של תינוקות נקבעים על ידי ההורים.

---

4. הפער בין הציפיות למציאות הייתה קשה להתמודדות.

---

5. מכל נער או נערה שמתחילים לעבוד נדרשים פנקס עבודה.

---

6. השכר לשעה אחת שעובדים עד גיל 16 מקבלים, נמוכים לעתים 20 ש.

---

7. אלפי נערים ונערות צפויות להתחיל את שנת הלימודים הקרובה.

---

8. בגלל הלילות החמים של הקיץ אנשים הרבים משתמשים במזגנים.

---

9. מוסדות הלימוד נסגרים למשל חופשות החגים.

---

10. הקפידו להגיד עם חבריכם במילים מנומסות כמו "סליחה", "בבקשה".

---

11. תחשבו על רעיונות חדשים מסיבת פורים.

---

12. השאירו בבקשה את פח אשפה נקי לאחר הפיקניק.

---

13. אני ייתן לדויד את המחשב.

---

14. מחר אנחנו לומדים למבחן במתמטיקה.

---

15. התאונה התרחשה בצומת הגדולה.

---

16. אני כותב במחברת בעט החדשה.

---

17. יש לי משקפיים חדשות.

---

18. קניתי גרביים ירוקות ותמר קנתה גרביים סגולות.

---

19. מסוכן לנסוע באופניות חשמליות על המדרכה.

---

20. פגשתי שלוש חברות וחברים ליד הקניון.

---

21. יש לי עשרים ואחת זוגות נעליים.

---

22. המוכר עשה לי הנחה של עשרים ושתיים אחוז ממחיר השמלה.

---

23. תל אביב גדולה פי שלוש מפתח תקווה.

פרק ו': הבנה והבעה

כתיבת חיבור טיעון

פסקת טיעון עם טענה הופכית

סיכום ממזג

פסקת טיעון עם טענה הופכית

מבנה הפסקה

פתיחה

- עמדה: מסכים/לא מסכים עם הטענה.
- נימוק ראשון + הסבר
- נימוק שני + הסבר
- נימוק שלישי + הסבר
- עמדת הנגד: טענה הופכית + הסבר של מי שחושב אחרת.

סיום

חזרה לעמדה המקורית - נימוקים, מסקנה, המלצה.

תרגיל 28

פעילות טרום קריאה "לאחרונה נשמעים קולות הטוענים שיש להוריד את גיל הנהיגה".

קראו את כותרת הטקסט וענו על השאלות הבאות.

א. הציגו טענות התומכות וטענות המתנגדות לנושא.

ב. מה דעתכם האישית בנושא?

תרגיל 29

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

**לאחרונה נשמעים קולות הטוענים שיש להוריד את גיל הנהיגה.
האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את דבריכם.**

בתקופה האחרונה אנו שומעים כי בני נוער רבים טוענים שיש להוריד את גיל הנהיגה לשש עשרה. אינני מסכימה עם טענה זו.

אני חושבת שאם יחקק חוק שיקדים את גיל הנהיגה הוא יפגע בכולם. ראשית, אחת הבעיות הקשות במדינת ישראל היא בעיית תאונות הדרכים. אנו שומעים מידי יום על תאונות קשות, על הרוגים ופצועים. המדינה מנסה להתמודד עם בעיה זו בדרכים שונים. הורדת גיל הנהיגה תחריף את הבעיה. כמו כן, בגיל צעיר לבני הנוער אין את שיקול הדעת והאחריות הנדרשת לנהיגה. הנהיגה תסכן אותם ואת הנהגים האחרים בכביש. בנוסף, במדינת ישראל יש עומס רב של כלי רכב על הכביש. הנהגים מבליים שעות ארוכות בפקקים. במידה שגיל הנהיגה יורד, יתווספו נהגים וכלי רכב רבים לכבישים והדבר יגביר את העומסים. זאת ועוד, אם נהג צעיר מקבל רישיון נהיגה הוא צריך לחלוק רכב עם בני המשפחה האחרים. השימוש בכלי רכב אחד למספר בני משפחה מוביל למריבות וכעסים. בגיל זה עדיין אפשר לנסוע בתחבורה ציבורית או לבקש מההורים טרמפ.

אחרים טוענים שיש להקדים את גיל הנהיגה לשש עשרה. לדעתם, בני נוער הם אחראיים וניתן לסמוך עליהם. אני סבורה שהם לא מבינים את חומרת הבעיה. צעירים מתלהבים מהנהיגה, מושפעים מחברים שנמצאים איתם באוטו ואינם מסוגלים להיות ערניים לכל מה שקורה בכביש. אני ממליצה לבני הנוער להתאזר בסבלנות ולהתחיל לנהוג כשהם באמת מוכנים לכך.

א. מהי הטענה המוצגת בפסקה?

ב. מה הם הנימוקים התומכים בטענה?

ג. מה היא הטענה ההופכית, ומה הנימוקים שהיא מציגה?

ד. מה ההמלצה שמוצגת בסוף הפסקה?

ה. האם שיניתם את דעתכם בנושא?

תרגיל 30

פעילות טרום קריאה "מבוגרים רבים טוענים שכיום בני נוער רבים חולמים להיות מפורסמים".

קראו את כותרת הטקסט וענו על השאלות הבאות:

א. הציגו טענות התומכות וטענות המתנגדות לתוכן הכותרת.

ב. מה דעתכם האישית בנושא?

תרגיל 31

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מבוגרים רבים טוענים שכיום בני נוער רבים חולמים להיות מפורסמים.

האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את דבריכם.

כיום, בעידן הרשתות החברתיות ותוכניות הראליטי, קל מאוד להיות מפורסם. לעיתים לא נדרשים לכך יכולות וכישרונות מיוחדים.

אני מסכימה עם הטענה שבני הנוער רוצים להתפרסם ולפעמים אפילו בכל מחיר. ראשית, הם רוצים להיות פופולאריים, נאהבים, להתגדר במותגים, להיראות טוב ולהיות מודל חיקוי לאחרים. כמו כן, בני נוער חושבים שכך יוכלו להיכנס לכל מועדון יוקרתי שירצו, ללא סלקציה. הם חושבים שיוכלו לבלות באירועים עם מפורסמים אחרים וליהנות מחוויות מיוחדות שלא חוו אף פעם. בנוסף, בני הנוער חושבים שיוכלו לקבל הטבות, פינוקים ומתנות רבות ללא תשלום, כמו שכוכבים גדולים מקבלים.

לעומתם אחרים סוברים שאין יתרונות בלהיות מפורסם. ההיפך, פרסום פוגע באדם, למשל בפרטיות שלו. אם אותו מפורסם עושה טעות, כמו למשל לובש בגד לא אופנתי או אומר אמירה פוגעת, הרי כולם יודעים על כך. הוא עשוי להיות מובך ולהרגיש לא נעים.

למרות זאת, בתקופתנו פרסום הוא דבר שעשוי לפתות בני נוער רבים ולגרור להם לחלום את החלום הזה.

א. מהי הטענה המוצגת בפסקה?

ב. מה הם הנימוקים התומכים בטענה?

ג. מה היא הטענה ההופכית, ומה הנימוקים שהיא מציגה?

ד. מה המסקנה שמוצגת בסוף הפסקה?

ה. מה דעתכם האישית בנושא? האם היא השתנתה?

תרגיל 32

פעילות טרום קריאה "מורים והורים טוענים שהאינטרנט משפיע לרעה על הקשרים החברתיים של בני הנוער".

קראו את כותרת הטקסט וענו על השאלות הבאות.

א. מי הם החברים הטובים שלכם? מה התכונות שלהם? למה התחברתם איתם?

ב. כיצד אתם מכירים חברים חדשים?

תרגיל 33

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מורים והורים טוענים שהאינטרנט משפיע לרעה על הקשרים החברתיים של בני הנוער. האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את דבריכם.

האינטרנט חולל מהפכה משמעותית בתחום הקשרים החברתיים. בני הנוער נסגרים בבית לפרקי זמן ממושכים ביותר כשהם מהופנטים למסך המחשב והטלפון הסלולרי. אני מסכימה עם הטענה שהאינטרנט משפיע לרעה על הקשרים החברתיים של בני הנוער. בני הנוער נטשו את החיים החברתיים לטובת קשרים וירטואליים.

ראשית, קשר אמיתי בין חברים בא לידי ביטוי בהתקשרות פנים מול פנים, בחום אנושי, בקשר עין ובמגע. ואילו היום הקשרים החברתיים מתקיימים רק באמצעות המילים שאנחנו כותבים. כמו כן, הקשרים החברתיים ברשתות החברתיות יוצרים עבורנו אשליה נוחה שיש לנו חברים. אולם אנחנו לא באמת מתעניינים בהם. אם "חבר" שנמצא מרחק רב מאתנו ירגיש רע או עצוב, האם באמת נלך אליו לשאול לשלומו או לעודד אותו? לכן אלו קשרים שטחיים בלבד. מלבד זאת, השעות הארוכות מול המחשב הופכות להתמכרות אצל בני הנוער. ההתמכרות הזו פוגעת בתפקוד, מרחיקה ממשפחה וחברים ועלולה להפוך את בני הנוער למבודדים. בני הנוער מאבדים את היכולת להתמודד עם חברים במציאות.

ישנם הטוענים שהאינטרנט לא משפיע לרעה על הקשרים החברתיים של בני הנוער. לדבריהם באמצעות האינטרנט הם הכירו חברים ממקומות רחוקים, שבלעדי האינטרנט הם לא היו פוגשים.

אני לא מסכימה עם טענה זו. כאשר נער או נערה משקיעים את כל הזמן הפנוי שלהם בחברים וירטואליים, הם מפסיקים לפגוש בני אדם אמיתיים. הם מאבדים את היכולת

האנושית להתמודד עם בני אדם וסיטואציות חברתיות. כמו בכל דבר, צריך לשמור על איזון: בני נוער צריכים גם חברים אמיתיים.

א. מהי הטענה המוצגת בפסקה?

ב. מהם הנימוקים התומכים בטענה?

ג. מה היא הטענה ההופכית, ומה הנימוקים שהיא מציגה?

ד. מה ההמלצה שמוצגת בסוף הפסקה?

ה. מה דעתכם: האם האינטרנט משפיע לרעה על הקשרים החברתיים של בני הנוער? נמקו.

תרגיל 34

פעילות טרום קריאה "מאז ומתמיד נשמעו טענות כי האגרוף הוא ספורט מסוכן שיש לאסור את קיומו".

קראו את כותרת הטקסט וענו על השאלות הבאות.

א. הציגו טענות התומכות וטענות המתנגדות לתוכן הכותרת.

ב. מה דעתכם האישית בנושא?

תרגיל 35

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

לאורך השנים נשמעו טענות כי האגרוף הוא ספורט מסוכן שיש לאסור את קיומו. האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את דבריכם.

האגרוף הוא ענף ספורט עתיק שהיה פופולארי בעבר במדינות רבות. במהלך תחרות האגרוף שני הספורטאים המתחרים מנהלים קרב, שמטרתו להוציא את היריב משליטה, להפילו לאדמה ולהביאו למצב של נוק - אאוט. במהלך הקרב המתאגרפים פוגעים באמצעות אגרופיהם בפנים ובראש של היריב.

אני תומכת בטענה שאגרוף הוא ספורט מסוכן שיש לאסור את קיומו. ראשית, יש לזכור שכל פגיעה בראש מביאה לפגיעה משמעותית במערכת העצבים. המכות החוזרות ונשנות בראש של המתאגרף גורמות לשטפי דם קטנים במוח. שטפי דם אלה גורמים במשך הזמן לפגיעות קשות במתאגרפים. הם מפתחים תסמינים של מחלות כמו פרקינסון ואלצהיימר, פגיעה בזיכרון, בקואורדינציה, בדיבור, בהליכה, בחשיבה והפרעות בהתנהגות. הבעיות הרפואיות האלו מלוות את הספורטאים גם שנים ארוכות לאחר שסיימו להתאגרף. האגרוף הוא ספורט אלים שמשפיע לרעה על כל מי שצופה בו ובמיוחד ילדים. ילדים עשויים לחשוב שאלימות היא דרך התמודדות נכונה בחברה. יש לציין כי גם המתאגרפים עצמם הופכים לאלימים. האגרוף מאפשר להם להוציא את האלימות הטמונה בהם על אנשים אחרים.

יש אנשים הטוענים שאגרוף הוא ספורט שתורם למתאגרף. לטענתם הוא גורם לשיפור הביטחון העצמי של המתאגרף וגורם לו להאמין בעצמו וביכולותיו. אינני מסכימה עם טענה זו וחושבת כי צריך להפסיק לחלוטין את ספורט האגרוף, או לפחות לצמצם את היקפו. כמו כן יש לדאוג לאמצעים שיפחיתו את נזקיו הפיזיים והנפשיים למתאגרפים עצמם. אסור להפוך את הספורט המסוכן הזה למודל חיקוי לצופים בו.

א. מהי הטענה המוצגת בפסקה?

ב. מהם הנימוקים התומכים בטענה?

ג. מה היא הטענה ההופכית, ומה הנימוקים שהיא מציגה?

ד. מה ההמלצה שמוצגת בסוף הפסקה?

ה. האם שיניתם את דעתכם בנושא?

תרגיל 36

כתבו פסקת טיעון על פי המבנה שלמדתם.

מבנה הפסקה

פתיחה

- עמדה: מסכים/לא מסכים עם הטענה.
- נימוק ראשון + הסבר.
- נימוק שני + הסבר.
- נימוק שלישי + הסבר.
- עמדת הנגד: טענה הופכית + הסבר של מי שחושב אחרת.

סיום

חזרה לעמדה המקורית - נימוקים, מסקנה, המלצה.

קראו את הנושאים. כתבו פסקת טיעון לפי המבנה שלמדתם. הביעו את עמדתכם בנושא, נמקו אותה והביאו דוגמאות.

א. יש הטוענים כי חשיפת ילדים באמצעי התקשורת היא דרך למשוך תשומת לב ולקדם חברות פרטיות מבחינה כלכלית. ישנם הטוענים כי חשיפה זו פוגעת בילדים. האם אתם מסכימים עם טענה זו.

ב. יש החושבים כי הכוונה מקצועית מגיל צעיר יכולה להכין את התלמידים לעתיד מקצועי טוב יותר. האם אתם מסכימים עם טענה זו?

ג. תלמידים רבים מתנגדים לתלבושת אחידה. הם טוענים כי היא מבטלת את הייחודיות שלהם. האם אתם מסכימים עם טענה זו?

ד. ישנם הורים ותלמידים הטוענים שחופשת הקיץ ארוכה מידי. האם אתם מסכימים עם טענה זו?

ה. החיים המודרניים משפיעים על הבריאות שלנו. חלק יטענו כי הם משפיעים לטובה ואילו אחרים יגידו כי הם משפיעה לרעה. עם איזו טענה אתם מסכימים?

כתיבת חיבור טיעון

חיבור טיעון בנוי ממספר פסקאות

פסקה ראשונה - פתיחה כללית שמציגה את הנושא (כ-5 שורות):

יש הטוענים כי..... אני מסכים/מתנגד לטענה זו.

פסקה שנייה - נימוק ראשון + דוגמה (כ-6 עד 8 שורות).

פסקה שלישית - נימוק שני + דוגמה (כ-6 עד 8 שורות).

פיסקה רביעית - נימוק שלישי + דוגמה (כ-6 עד 8 שורות).

פסקה חמישית - טענה הופכית.

פיסקה שישית - אינני מקבל טענה זו מפני ש...

פיסקת סיום - סיכום הנימוקים, המלצה או מסקנה.

תרגיל 37

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

בקרב מנהלים, מורים, הורים ותלמידים עולה השאלה: האם מצלמות אבטחה הן דבר טוב או רע?

בגרות בלשון – משרד החינוך (קיץ 2010)

לעיתים קרובות אנו שומעים על אלימות, פגיעה ברכוש והפרות המשמעת המתרחשים בקרב גילאים שונים בבתי הספר. אירועים מעין אלה מתרחשים במקומות שונים ברחבי הארץ. על מנת להתמודד עם התופעה, החליטה העירייה להציב מצלמות אבטחה.

אני מסכימה עם הטענה שמצלמות אבטחה יכולות לעזור להילחם במקרים של הפרות משמעת ואלימות המתרחשים בבית הספר. היתרון החשוב בהצבת המצלמות הוא ההרתעה. בבית ספר בלי מצלמות אבטחה, תלמידים שרוצים לנהוג באלימות לא חושבים פעמיים מכיוון שאף אחד לא יצפה במעשיהם. בנוסף לכך, כשתלמיד רוצה לעשות מעשה קונדס או "להבריז" משיעור הוא יכול לעשות זאת בלי חשש שמישהו צופה בו. בבית ספר שיש בו מצלמות אבטחה, תלמידים מודעים לכך שיש מצלמות שצופות בהם ושאם הם ינהגו באלימות או יפרו משמעת הם ייתפסו. יש האומרים שמודעות התלמידים לכך שמצלמות אבטחה צופות בהם תביא לכך שהם יהיו זהירים יותר כשהם מתחמקים משיעור או עושים מעשה קונדס. עצם התקנת המצלמות מרתיעה את התלמידים. מניסיון אישי בבית ספרי הותקנו מצלמות אבטחה ומאז תלמידים הפסיקו לגרום לבעיות.

בנוסף, הצבת מצלמות אבטחה בבית ספר מסייעות לאכיפת החוק והמשמעת. אלימות וחבלה ברכוש הן בעיות נפוצות בבתי ספר. ללא מצלמות אבטחה בבתי ספר קשה למצוא את האשמים והעבריינים אשר מחבלים ברכוש או נוהגים באלימות. כאשר יש מצלמות אבטחה, כול תלמיד אשר הפר משמעת, נתפס בזכות מצלמות האבטחה ונענש בהתאם לתקנון.

למרות היתרונות הללו, יש המתנגדים להתקנת מצלמות בבית הספר. הם טוענים שמצלמות האבטחה בבתי ספר פוגעות בזכות הפרטיות של התלמידים. תלמידים מרגישים שהם תחת מעקב, הם אינם מתפקדים באופן טבעי וחשים מאוימים על-ידי אותו "אח גדול" שצופה בהם כל הזמן.

אני לא מסכימה עם המתנגדים להתקנת מצלמות אבטחה. אם תלמיד הוא אכן "חף מפשע" הרי אין צורך שהוא ידאג ממצלמות אבטחה. מצלמות האבטחה הן לא נגד התלמידים אלא לטובתם. הם ימנעו אלימות בקרב התלמידים, הפרת משמעת וחבלה ברכוש בית הספר. בנוסף לכך, המצלמות ישפרו את ההתנהגות של התלמידים בבית ספר לטובה ויגרמו להם להפסיק להפר את כללי בית הספר. האווירה בבית הספר תהיה נעימה יותר. צריך זמן להתרגל למצלמות אבטחה אבל בסופו של דבר לא מרגישים את נוכחותן.

א. מהי הטענה של כותבת המאמר?

ב. מה הם הנימוקים התומכים בטענה זו?

ג. מה היא הטענה ההופכית?

ד. עם איזו טענה אתם מסכימים? נמקו את דבריכם.

ה. האם מצלמות האבטחה בבית הספר הן הפתרון לבעיית האלימות, או שאולי בית הספר צריך לחפש דרכים אחרות להתמודד עם הבעיה?
כתבו את דעתכם ונמקו אותה.

תרגיל 38

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מתי צילמת את עצמך "selfie" בפעם האחרונה?

המילה "selfie" נבחרה כמילת השנה של מילון אוקספורד בשנת 2013. משמעותה של המילה היא דיוקן עצמי מצולם המתבצע לרוב בעזרת מכשיר סמארטפון או מצלמת אינטרנט. על-פי עורכי המילון, באותה שנה חל זינוק עצום בשימוש של גולשים במילה "selfie" תוכנה, שבודקת תדירות שימוש של מילים אנגליות ברחבי הרשת מדי חודש, הראתה שקיימת עלייה של כ- 17,000% באזכורים שלה ברשת מאז שנת 2012.

מיליוני תמונות סלפי מועלות מידי יום לרשתות החברתיות על ידי אנשים מפורסמים, מנהיגים ואנשים פשוטים. התופעה של פרסום תמונות סלפי ברשתות החברתיות מעוררת תגובות מעורבות. בכל מקרה, לא ניתן להתעלם מן התופעה.

מקור המילה סלפי במילה האנגלית "self", שפירושה "עצמי". יש הרואים בצילומי הסלפי עדות "לנרקיסיזם" של דור שלם שמשועמם ומרוכז בעצמו. לדעתם, צלמי הסלפי הם אנשים אנוכיים המאווהבים בעצמם, שתמיד יעדיפו את טובתם האישית על פני אנשים אחרים. רבים אחרים חושבים שצילומי סלפי מעידים על ריקנות וחוסר עניין של צלם הסלפי בחברה בה הוא חי. צלם הסלפי מתעניין בעיקר בעצמו ופחות בתחומים אחרים כמו נושאים אקטואליים, פוליטיקה, או כל תחום אחר שיכול להרחיב את ידיעותיו.

סילומי הסלפי גם גורמים לנו לפתח חוש ביקורתי ושיפוטי. אנחנו מסתכלים על צילומי סלפי של אנשים אחרים ומביטים רק במראה החיצוני שלהם. אנו הופכים להיות "השופטים" של התמונה כאשר אנחנו מסמנים לייק, או לא מסמנים.

כמו כן, במציאות זו בה אנו מצלמים כל אירוע מחיינו, אנחנו מאבדים את הפרטיות שלנו. אנחנו מתמכרים להרגשה שבה אנו חולקים כל אירוע אישי עם אלפי אנשים אחרים. כך אנו מאבדים את היכולת לחוות חוויות שהן רק שלנו ולפתח יכולת התמודדות עם שלל רגשות בעצמנו.

שיתוף תמונות סלפי ברשת מעורר סכנות רבות ושונות. התמונות עלולות להגיע לבני אדם שיעשו בהם שימוש בניגוד לרצוננו. לאחרונה אנו עדים גם לאנשים המסכנים את חייהם למען "תמונת סלפי מיוחדת", ואף היו כאלה ששילמו על כך בחייהם.

מצד שני, יהיו אחרים שיטענו כי צילומי סלפי מתעדים את "הרגעים היפים של החיים". אם אירוע לא תועד, אז כיצד נדע שהתקיים? התייעוד נותן משמעות לחיים שלנו.

לבני נוער שמחפשים את המקום שלהם בעולם נוח לקבל תגובות ולייקים על כל תמונה וסרטון. לייקים ותגובות אלו גורמים להרגשה של בטחון ואהבה גם אם היא רגעית. צילומי הסלפי אף יכולים לגרום לשיפור הערך העצמי.

יהיו שיטענו כי בעולם הטכנולוגי של ימינו צילומי הסלפי מהווים הזדמנות ליצירת קשר עם אנשים אחרים ממקומות מגוונים. צילומי הסלפי מאפשרים למיליוני אנשים שונים ברחבי העולם להשמיע את הקול המיוחד שלהם באמצעות התמונה שהם עיצבו בעצמם.

הטכנולוגיה המתקדמת והחדשנית הופכת את הצילום הדיגיטלי באמצעות הטלפון החכם לדבר שהוא זמין ונגיש לכל אחד. וכך באמצעות האינטרנט התמונות הם חלק בלתי נפרד מחיינו ומהקדמה בה אנו חיים במאה העשרים ואחת.

ואולי צילום הסלפי הוא התמונה שמנציחה את הדור שלנו?

א. הסבירו את המושג צילום סלפי.

ב. מדוע עורכי מילון אוקספורד בחרו במילה סלפי להיות מילת השנה?

ג. כתבו מה הם ההיבטים השלילים והחיוביים של צילום סלפי?

ד. מדוע בדור שלנו צילומי הסלפי תופסים מקום מרכזי?

ה. כתבו מה דעתכם על צילומי הסלפי ונמקו אותה.

תרגיל 39

הסלפי הפך להיות למגפה עולמית בקרב אנשים מפורסמים ופשוטים. יש הטוענים כי לסלפי ישנה השפעה חיובית על חיינו, ואילו אחרים טוענים כי השפעותיו של הסלפי על בני האדם הן שליליות. עם איזו טענה אתם מסכימים?

כתבו חיבור טיעון בו תביעו את דעתכם על טענה זו. הביאו דוגמאות.

תרגיל 40

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

הדרת נשים

מעובד על פי הדרת נשים - עיתון הארץ והאגודה לזכויות האזרח. נייר עמדה: הדרת נשים מהמרחב הציבורי בישראל. עלוה קולן, ינואר 2012

הדרת נשים היא מגמה חברתית של הרחקת נשים מעמדות ציבוריות בעלות משמעות - בכלכלה, בפוליטיקה, בהשמעת דעה, ואף בהרחקה מהופעה בציבור. בשנת 2011 ייחדה התקשורת הישראלית את המושג לתופעות של הפרדה בין גברים לנשים במגזר הדתי והחרדי, מנימוקים של צניעות.

בעיניים חילוניות, ההפרדה נתפסת כאפליה נגד נשים, שוביניזם וכפייה דתית.

בסוף שנת 2011 התפרסמו כמה תופעות של הדרת נשים. תשעה צוערים בקורס קצינים בבה"ד אחד יצאו מטקס רשמי בעת שהופיעה חיילת זמרת, בשל הפרשנות להלכה "קול באשה ערווה", האוסרת על גבר לשמוע שירת נשים. רב השומרון, הרב אליקים לבנון, אמר כי על החיילים למסור את נפשם ולא לשמוע אישה שרה, גם אם יועמדו מול כיתת יורים.

זירה נוספת שבה מתקיימת הדרת נשים היא בקווי האוטובוס המשרתים את הציבור החרדי - "קווי מהדרין" או "קו כשר". בקוויים אלה הגברים יושבים מלפנים והנשים מאחור. חברת אגד וחברות נוספות הפעילו קווי מהדרין, בין השאר בירושלים, בני ברק ובית שמש. בשנת 2011 קבע בג"ץ כי אי אפשר לכפות את ההפרדה על מי שאינו מעוניין. בחודש דצמבר 2011 התפרסם סיפורה של טניה רוזנבליט, שהתיישבה בספסל הקדמי באוטובוס מאשדוד לירושלים ובתגובה לכך נוסעים חרדים עצרו את האוטובוס.

הדרת נשים מתבטאת גם באיסור על הצגת תמונות של נשים במודעות ובפרסומות. בירושלים פורסמה מודעה של חברת המועצה רחל עזריה, רק לאחר עתירה לבית משפט.

פניהן של דוגמניות כמו סנדי בר או בר רפאלי לא הופיעו בשלטי חוצות בבירה. בתחנת הרדיו החרדית "קול ברמה" לא אפשרו לנשים לעלות לשידור במשך תקופה ארוכה.

אזרחים רבים טוענים נגד הדרת נשים ויוצאים נגדה. לטענתם יצירת הפרדה בין גברים לנשים במרחב הציבורי איננה חוקית. הדרת הנשים עומדת בניגוד לפסיקת בית המשפט משום שהיא פוגעת בעקרון השוויון, בזכות לכבוד, בזכות לחירות ובחופש הדת והמצפון. בג"ץ קבע באופן ברור בשני פסקי דין מהתקופה האחרונה, כי הפרדה בין נשים וגברים במרחב הציבורי אינה חוקית. כך ברחובות השכונה החרדית מאה שערים בירושלים, וכך גם ההפרדה בקווי התחבורה הציבורית.

בנוסף, הדרת נשים מפלה את הנשים. הפליה של נשים אינה עולה בקנה אחד עם ערכי זכויות אדם. הפליה זו של נשים אינה חוקית. באופן חד משמעי נקבע בחוק שהיא אסורה, גם אם המקור להפליה הינו ציווי דתי או רגישות בעלת אופי דתי. מי שמוכן לוותר על מקומן של נשים במרחב הציבורי מפלה אותן ומגדיר אותן מראש כאזרחיות סוג ב'.

יתרה מזאת, אי אפשר ליישם את דרישות המיעוט הדתי בכפייה במרחב הציבורי, תוך פגיעה בזכויות הפרט. במרחב הציבורי משתמשים אנשים רבים, גם כאלה שאינם משתייכים לקהילה הדתית ואינם מזדהים עם ערכיה. עקב כך הדרישה להדרה הופכת להיות בלתי לגיטימית. אי אפשר לקיים הפרדה במרחב הציבורי ללא הסכמה.

ישנם הטוענים אחרת. אלו טוענים שהמדינה צריכה לכבד מנהגים של קהילות מיעוט בתוכה. אני לא מסכימה עם טענה זו. הדרישה להפרדה בין גברים לנשים מעלה את השאלה עד כמה צריכה המדינה לכבד מנהגים ורצונות של קבוצות מיעוט בתוכה. החובה של המדינה היא לקבוע כי זכויות הפרט לחירות, לכבוד ולשוויון, גוברות על זכותה של קבוצת מיעוט למימוש תרבותה. במצב זה התערבות המדינה וההתעקשות להגן על זכויות הפרט הינה לגיטימית ואף הכרחית.

בבית הכנסת או באירוע קהילתי המיועד לחברה החרדית יכולה הדרישה להפרדה בין נשים וגברים להיות לגיטימית, והיא לא תחשב כהדרה של נשים. אולם אם ההפרדה במרחב הציבורי אינה נעשית מרצון, היא מהווה הדרה של נשים ופוגעת בזכויותיהן ובכבודן.

יש לזכור כי הדרה של נשים במרחב הציבורי אינה בלעדית לחברה החרדית. בישראל נשים מודרות בקביעות מגופים וממשרות בעלי השפעה. קיים פער גבוה בין השכר של גברים לזה של נשים, וחוקי השכר השווה אינם נאכפים. נשים הן הרוב בקרב עובדי הקבלן, ותנאי העסקתן מבזים ונצלניים ואינם מאפשרים קיום בכבוד. הנשים הן עניות יותר ומנוצלות יותר. הפגיעה של המדינה בתקציבים של שירותי הרווחה פוגעת קודם כל בנשים. מרכזי הטיפול בנשים מוכות נמצאים על סף סגירה וסובלים ממחסור תקציבי, ועוד ועוד.

באחריות המדינה להגן על הנשים מפני התופעות הפסולות של הדרה כפויה מהמרחב הציבורי הנעשית באמצעים של לחץ או אלימות, וחשוב מכך לא פחות הוא תפקידה ואחריותה של המדינה לקדם את שוויון של נשים בחברה, להעצימן, ולספק להן את הכלים הדרושים על מנת להפוך לחלק מרכזי ומשפיע בחברה.

א. הסבירו מה היא הדרת נשים וכיצד היא באה לידי ביטוי במגזר הדתי והחרדי.

ב. מהי הטענה של כותבת המאמר?

ג. מהם הטעונונים נגד הדרת נשים בחברה הדתית?

ד. מהי הטענה של תומכי ההדרה על פי המאמר?

ה. מדוע אי אפשר לקבל את הטענה של תומכי ההדרה?

ו. האם הדרת נשים באה לידי ביטוי גם בחברה החילונית?

ז. מה תפקיד המדינה במניעת ההדרה?

תרגיל 41

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מתוך מגילת העצמאות

"מדינת-ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות".

א. מדוע הדרת נשים סותרת את מגילת העצמאות?

ב. כיצד לדעתכם צריך להתמודד עם הדרת נשים?

תרגיל 42

פעילות טרום קריאה "האם הימנעות מחיסון תינוקות היא משחק באש?"

קראו את כותרת הטקסט וענו על השאלות הבאות.

א. קראו את הכותרת. שאלו עליה שאלות.

ב. ערכו תעודת זהות לטקסט.

ג. מה ניתן ללמוד מהבמה שבה פורסם המחקר?

תרגיל 43

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

האם הימנעות מחיסון תינוקות היא משחק באש?

מעובד על פי ד"ר ארז גרטי, יוני 2012, מכון דוידסון

החיסונים הם אחת המתנות הגדולות ביותר שנתנה הרפואה לאנושות. בזכותם מוגרו מחלות קשות רבות שאיימו על בריאות הציבור במקומות שונים בעולם. מחלות מחרידות שגרמו למוות, כמו אבעבועות שחורות, פוליו (שיתוק ילדים), דיפתריה, טטנוס ועוד הפכו לנחלת העבר, ומספר החולים בהן ירד כמעט לאפס.

כאשר מחסנים אדם, מכניסים למערכת החיסון שלו בגוף גורם מחלה מוחלש. כך מתעוררת בגוף תגובה חיסונית שמאפשרת לו לפתח זיכרון חיסוני כלפי גורם המחלה. כאשר הגוף ייתקל בעתיד עם הנגיף או החיידק ויצטרך להתמודד איתו, הוא יעשה זאת בהצלחה.

בשנים האחרונות משמיעים גורמים מסוימים קריאות נגד חיסונים ובעד שימוש ב"פתרונות טבעיים". קריאותיהם מביאות לירידה בשיעור המתחסנים. כבר כיום יש עלייה בחולים במחלות מדבקות שכבר כמעט נעלמו בזכות החיסונים. כך קרה למשל בהתפרצות החצבת בארץ לפני כמה שנים, התפרצות השעלת בניו יורק ב-2012 והתפרצות הפוליו במינסוטה בשנת 2005. המשותף לכל ההתפרצויות הללו הוא שהן אירעו באוכלוסיות לא מחוסנות.

מקרה מעניין שאירע באירופה לפני כארבעים שנה ממחיש עד כמה ההשפעה של הפסקת החיסונים יכולה להיות דרמטית ומהירה. שעלת היא מחלת ילדים שגורם חיידק המפריש רעלן בשם Pertussis toxin. המחלה מתבטאת בהתקפי שיעול קשים, שעלולים במקרים מסוימים לגרום לדימומים במוח ובמערכת העיכול או לקרע בסרעפת ואף להסתיים במוות. גם בלי הנזקים האלה, מדובר במחלה מאוד לא נעימה. בשנות ה-40 של המאה הקודמת נכנס לשימוש חיסון נגד שעלת שהוריד באופן דרמטי את שיעור התחלואה בה, אולם לא הכחיד אותה לחלוטין. בשנות ה-70, בעקבות ביקורת ציבורית, ירד שיעור החיסון נגד שעלת

משמונים אחוז לארבעים אחוז בתוך חמש שנים. התוצאה לא איחרה לבוא. בשנת 1977 התפרצה באנגליה מגפת שעלת שבה נדבקו יותר ממאה אלף איש, רובם ילדים בני שנתיים עד חמש. עשרים ושלושה חולים נפטרו. רוב הקורבנות היו תינוקות מתחת לגיל שלושה חודשים. אחד המקרים המזעזעים היה של תינוק בן שבוע, שנדבק במחלה ומת בתוך ארבעה ימים. רופאים, מדענים וחוקרים טוענים שהחיסונים מיגרו מחלות רבות והצילו את חייהם של מיליוני אנשים. בעקבות החיסונים ירד שיעור הנדבקים במחלות קשות. אפשר לראות בבירור קשר ישיר בין מתן חיסון לכמות הנדבקים. ככל שיותר אנשים התחסנו כך ירדה כמות הנדבקים במחלות רבות, ובהן חצבת, פוליו, דיפתריה, טטנוס, שעלת ועוד.

כמו כן, רוב המחלות שנגדן אנו מחסנים נעלמו כמעט לגמרי. כל עוד שיעור גבוה של האוכלוסייה מחוסן, שיעור ההדבקה במחלה נשאר נמוך ולכן יהיו מעט מאוד התפרצויות של המחלה, גם אצל מי שאינם מחוסנים.

ירידה במספר המתחסנים עלולה להוביל להתפרצויות חדשות של המחלה. בשנת 2007 התארחו שני אורחים נשאי חצבת מאנגליה בחתונה חרדית בירושלים. משתתפי החתונה השתייכו במקרה לזרם קיצוני שמסרב להתחסן מטעמים אידיאולוגיים. אחרי שזוהו קרוב למאתיים נדבקים במחלה באותה קהילה, גם אחרוני המתנגדים בה השתכנעו לרוץ ולחסן את משפחותיהם. אילו היה מדובר במחלה מסוכנת יותר, כמו פוליו או דיפתריה (קרמת), המצב היה הרבה יותר גרוע.

החיסונים לא מכילים חומרים מזיקים ומסוכנים. בשנים האחרונות הוציאו את רכיב הכספית (טימרזול) שהיה קיים בחיסונים בעבר. כמות הכספית שבה היה מדובר קטנה מזו הקיימת בכריך טונה. המינון של הכספית היה חסר כל משמעות, שכן בסופו של דבר מדובר במספר קטן וסופי של חיסונים שנתינים בילדות. יתר על כן, גם אם מסתכלים על תופעות הלוואי והסיבוכים הנדירים מחיסונים, החלופה עדיין הרבה יותר גרועה. כמו לכל טיפול, גם לחיסונים

יש תופעות לוואי, הכוללות כאב, חום נמוך ועוד. לעתים יש תופעות לוואי חמורות יותר אך הן נדירות, ושיעור מקרי המוות מהן אפסי ונמוך בהרבה מהסכנה של המחלות שהחיסונים מגינים מפניהן. בסופו של דבר, אם מניחים על כף המאזניים את הסיבוכים מהמחלות שנגדן אנו מחסנים לעומת תופעות הלוואי האפשריות, הרווח מהחיסון ברור.

דוגמה מצוינת לכך היא התפרצות השעלת ביפן בסוף שנות ה-70. מערכת הבריאות היפנית הצליחה להביא את האוכלוסייה לרמת חיסון של שמונים אחוז נגד שעלת, אך ב-1975 הוחלט להפסיק לחסן את האוכלוסייה נגד המחלה בעקבות ביקורת ציבורית על תופעות הלוואי (בעיקר חום). בשלוש השנים שאחרי קבלת ההחלטה, שיעור התחלואה בשעלת עלה באופן דרמטי (פי שלושים ויותר) ואיתו גם תמותת תינוקות מהמחלה (פי עשרה ויותר). כעבור שנים ספורות חודשה תכנית החיסונים. חשוב לציין שלמרות הכמות הגבוהה יחסית של תופעות לוואי כתוצאה מהחיסון נגד שעלת (חום, בכי, ובמקרים קיצוניים גם פרכוסים), לא מתועדים כל מקרים של מוות מתופעות הלוואי. מעבר לכך, ממשלת יפן הכניסה לשימוש חיסון חדש שתופעות הלוואי שלו פחותות. אם כן, גם אם מסתכלים על תופעות הלוואי והסיבוכים הנדירים מחיסונים, החלופה עדיין הרבה יותר גרועה.

זאת ועוד, הסיכוי של מערכת החיסון של התינוק להתמודד בהצלחה עם מחלה "פראית" כמו דיפתריה או טטנוס הוא נמוך. הגוף של התינוק יהיה זקוק לזמן רב (כשבועיים) כדי לפתח תגובה החיסונית. כשאנו מחסנים את התינוק אנחנו חוסכים ממנו את פרק הזמן הזה, ומאפשרים לגופו להתמודד עם הפולש באופן מידי לפני שיתרבה ויפגע בו.

מלבד זאת, אנשים שבחרים שלא להתחסן, וחמור מכך – לא מחסנים את ילדיהם, מתחבאים מאחורי אפקט העדר. כל עוד שיעור המחסונים גבוה אפשר להניח שהסבירות להתפרצות תהיה נמוכה, משום ששיעור ההדבקה יהיה נמוך. בעקבות זאת ייהנה אדם לא מחוסן באוכלוסייה מחוסנת מחסינות מדומה.

עם זאת, אף חיסון אינו יעיל במאה אחוז (המחקרים מדברים על 80-95 אחוז, תלוי בסוג החיסון). ככל ששיעור המחוסנים גדל, כך קטן הסיכוי של אדם לפגוש במחלה ולכן פוחת גם הסיכוי שיידבק בה. צריך לזכור: כל אדם לא מחוסן מעלה את הסיכוי להדבקה של אדם מחוסן, לכן זהו מעשה אגואיסטי ומקומם שפוגע בכולם, ויותר מכול באוכלוסיות החלשות מבחינה חיסונית: תינוקות, קשישים וחולים במחלות כרוניות.

ישנם המתנגדים לטענה כי יש לחסן תינוקות. הם טוענים שאין חובת חיסונים בישראל, וכי האחריות היא של ההורים. הם צריכים לשקול ולהחליט מה טוב לילדים שלהם. לשם כך עליהם לבצע הערכה של הסיכון, ולהחליט האם הפגיעה מהחיסון קשה יותר לעומת הסיכון להיפגע מחשיפה לחיידקי המחלות שנגדם מכוון החיסון. לדברי המתנגדים, להורים יש את הזכות להחליט שלא להכניס חומרים זרים לגופם ולגוף ילדיהם.

לסיכום, יש לזכור שהחיסונים הביאו לירידה דרמטית בהידבקות במחלות רבות, וחלקן אפילו נעלמו מהעולם כמעט לחלוטין. כפי שהוכח לא פעם, הפסקת החיסונים עלולה לגרום להתפרצות מחודשת של מחלות רבות, חלקן אף בגרסה מעודכנת ומסוכנת יותר. מי שייפגעו מכך תהיינה בעיקר האוכלוסיות החלשות, כמו מדוכאי חיסון (חולי סרטן, מושתלי איברים וחולים במחלות אוטו-אימוניות), וגם תינוקות שטרם התחסנו וקשישים. חובה עלינו להתחסן ולחסן את הילדים שלנו.

א. מה קורה לגוף בשעת חיסון, ואיך החיסון משפיע עליו בעתיד?

ב. הסבירו את המשפטים הבאים:

1. "יש קשר ישיר בין מתן חיסון לכמות הנדבקים".

---

2. "רוב המחלות שנגדן אנו מחסנים נעלמו כמעט לגמרי".

---

3. "החיסונים לא מכילים חומרים מזיקים ומסוכנים".

ג. מהי הטענה המרכזית במאמר?

ד. "קריאותיהם של המתנגדים לחיסונים מביאות לירידה בשיעור המתחסנים. כבר כיום יש עלייה בחולים במחלות מדבקות שכמעט נעלמו בזכות החיסונים". הביאו דוגמאות למחלות שהתפרצו בעקבות הפסקת החיסון.

ה. "אנשים שבוחרים לא להתחסן, וחמור מכך – לא מחסנים את ילדיהם, מתחבאים מאחורי אפקט העדר". הסבירו את המשפט.

ו. מה תפקיד הדוגמאות בטקסט?

ז. מדוע החיסון מקל על התינוק?

ח. "בסופו של דבר, אם מניחים על כף המאזניים את הסיבוכים מהמחלות שנגדן אנו מחסנים לעומת תופעות הלוואי האפשריות, הרווח מהחיסון ברור".
מדוע הרווח מהחיסון ברור?

תרגיל 44

כתבו חיבור טיעון על פי הטקסט, לפי המבנה שלמדתם.

"החיסונים הם אחת המתנות הגדולות ביותר שנתנה הרפואה לאנושות". למרות זאת ישנם הורים הטוענים כי ההחלטה אם לחסן את ילדיהם היא החלטה אישית שלהם. לעומת זאת רופאים וחוקרים טוענים שחיסונים הם מצילי חיים וכולם חייבים להתחסן.
בחרו בטענה שעמה אתם מסכימים. נמקו את דבריכם והביאו דוגמאות.

תרגיל 45

כתבו חיבור טיעון לפי המבנה שלמדתם.

א. יש הטוענים כי על המדינה לעודד מצוינות בספורט, ולכן עליה להשקיע בספורטאים מצטיינים בלבד. לעומתם, יש הטוענים שהמדינה צריכה לעודד פעילות ספורטיבית באוכלוסייה כולה, בגלל תרומתה של פעילות כזו לבריאות. בחרו בטענה שעמה אתם מסכימים. נמקו את דבריכם והביאו דוגמאות.

ב. יש הטוענים שעל בית הספר להכין את תלמידיו "לחיים" שלאחר בית הספר, כדי שבעתיד ישתלבו בצבא, בלימודים ובמקום העבודה על הצד הטוב ביותר. הביעו את דעתכם בנושא. נמקו את דבריכם והביאו דוגמאות.

ג. יש הטוענים כי לכל אדם יש זכות להביע את דעותיו ואת רגשותיו בציבור בכל דרך הנראית לו, ובלבד שאינו פוגע ברכוש או ברגשות של אנשים אחרים. הביעו את דעתכם בנושא. נמקו את דבריכם והביאו דוגמאות.

סיכום ממצג

כתיבה ממצגת משלבת שני טקסטים או יותר לטקסט רציף אחד. התוצאה של מיזוג המידע תהיה טקסט קצר, שיכלול את עיקרי התוכן שבטקסטים המקוריים.

שלבים בכתיבת סיכום ממצג

א. נקרא את הטקסטים.

ב. כל טקסט נחלק לפסקאות, ונסמן משפטי מפתח.

ג. נענה על השאלות בחלק של הבנת הנקרא.

ד. נקרא את מטלת הסיכום ונפצח אותה.

ה. נארגן בטבלה את המידע הנדרש.

ו. נכתוב את הסיכום הממצג.

א. מבנה הסיכום

פתיחה

הטקסטים עוסקים בנושאים הבאים: (שימוש במשפט מכליל).

גוף:

עתה יש לפרט לפי נושא הסיכום.

סיום

מן האמור לעיל ניתן להסיק/להבין

ב. ייחוס המידע לכותב בגוף הסקירה

- בתוך המאמר יש לייחס את המידע לכותב המאמר: אורי לוין (2018).
- אם מקור המידע חוזר יותר מפעם אחת ברצף במאמר, נהוג לציין מהפעם השנייה והלאה את המילה "שם" בלבד בסוגריים (שם).

ג. רשימת מקורות (ביבליוגרפיה)

בסוף הסקירה נכתוב רשימת מקורות לפי סדר א'-ב' של שמות משפחת הכותבים, בצורה הבאה:

- שם משפחה + אות ראשונה שם פרטי עם גרש: לוין א'
- שנת תאריך הפרסום בסוגריים, ולאחר הסוגריים נקודה: (2018).
- שם המאמר: "מערכת הכבישים בישראל"
- מקום הפרסום: עיתון הארץ
- אין לציין תארים כמו ד"ר או פרופ'

לדוגמה: לוין א' (2018). "מערכת הכבישים בישראל", עיתון הארץ.

תרגול

תרגיל 46

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר א' – סוד ההצלחה של תכניות המציאות

מעובד על פי קליין שגריר, א' (2013). סוד הפופולריות: המשתתפים, הצופים והביקורות. גלילאו, יוני 2013, עמ' 4.

מבחן בגרות הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים חורף תשע"ח, 2018

לתכניות המציאות (תכניות ריאליטי) כמו "האח הגדול" יש שני מרכיבים עיקריים: שימוש באנשים "רגילים" שאינם שחקנים, והיעדר תסריט או שימוש בתסריט כללי בלבד.

יש הטוענים שהתכניות מציגות את המציאות כפי שהיא, שהאירועים המצולמים בהן אמיתיים וטבעיים ושהמשתתפים פועלים ללא התערבות של אנשי ההפקה. אבל מובן שברוב הפעמים אין מדובר רק בצילום המציאות הפשוטה, אלא בתכנון מצבים היוצרים תקשורת מעניינת בין המשתתפים.

תכניות הריאליטי אהובות מאוד על הצופים. על פי מחקרים, הצפייה בתכניות אלה מאפשרת לצופים לערוך השוואות בינם לבין המשתתפים בתכנית. כמו כן הצופים מרגישים שהם לומדים על החיים האמיתיים של אנשים אחרים ושהתכניות מוסיפות עניין, הנאה וגיוון לחיי היומיום שלהם. עוד סיבות לצפייה בתכניות אלה הן יצר המציצנות לחיים של אנשים אחרים, וההנאה מניחוש סיכויי ההצלחה של המשתתפים. בנוסף, תכניות המציאות מציגות לכאורה את המציאות, ולכן הצופים נהנים מהניסיון להבחין בין התנהגות אמיתית להתנהגות מזויפת (לא אמיתית) של המשתתפים. רוב תכניות המציאות המצליחות ביותר הן תכניות שבהן קהל הצופים יכול להצביע עבור המשתתפים ולקבוע את גורלם. את הסיבות לרצון של אנשים להשתתף בתכניות מציאות אפשר ללמוד מראיונות רבים שהתפרסמו בתקשורת.

בראש ובראשונה הם מביעים את הרצון שלהם להתפרסם. משתתפים רבים מעוניינים להיחשף כדי לשפר את סיכוייהם להיכנס לתחום המשחק, השירה או הדוגמנות, ויש כאלה שפשוט רוצים להיות "מפורסמים". אחרים בוחרים להשתתף כדי לפרסם בטלוויזיה את העסק שלהם, או כדי להפיץ רעיונות חברתיים ופוליטיים. נוסף על כך, השתתפות בתכנית מציאות יכולה להיות הזדמנות של המתמודד ללמוד על עצמו, ולפתח ולעצב את אישיותו.

עם זאת, הועלו טענות ביקורתיות נגד תכניות אלה. פעמים רבות תכניות אלה מבליטות ערכים של תחרותיות, הישגיות, חומריות (רדיפה אחרי רכוש) ותכונות (רצון לסכסך), במקום ערכים של שוויון, צדק חברתי, אמון, שיתוף פעולה וסולידריות (שותפות בסבל או בשמחת הזולת). ביקורת נוספת היא כלפי יוצרי התכניות האלה, שחושפים את סיפורי החיים המרגשים של המשתתפים כדי ליצור יותר עניין ובכך להעלות את אחוזי הצפייה ולהגדיל את הרווחים שלהם. התכניות עוסקות בנושאים אישיים ונמנעות מנושאים חשובים העומדים על סדר היום הציבורי. בתגובה, המפיקים של תכניות המציאות טוענים כי התכנים שהם יוצרים מייצגים את החברה בישראל ואת קווי הפילוג שבה – בין דתיים לחילוניים, בין מזרחים לאשכנזים ועוד, וכי זהו ריאליטי במיטבו.

א. מה הן הסיבות לכך שאנשים אוהבים לצפות בתכניות ריאליטי?

ב. מה גורם לאנשים להשתתף בתכניות ריאליטי?

ג. מה היא הביקורת נגד תכניות הריאליטי?

תרגיל 47

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר ב' – זהירות – תכניות מציאות

מעובד על פי גיגי, ד' (2010). "סדרות המציאות מדרדרות את החברה". מחלקה ראשונה News1 – אוחר מ- il.co.news1.w, 31.7.2017.

מבחן בגרות הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים חורף תשע"ח, 2018

עובדי רווחה, פסיכולוגים ואנשי תקשורת מזהירים מפני ההשפעה התרבותית השלילית של תכניות מציאות, אך לא מצליחים לגרום לאנשים להקשיב לאזהרות. אנשים חושבים כי התנגדות לתכניות המציאות היא תוצאה של מאבק בין רשתות השידור על אחוזי צפייה (רייטינג), ואינם מודעים לנזק שתכניות אלה גורמות להם ולילדיהם.

אמנם רובנו לא פסיכולוגים וגם לא אנשי תקשורת, אך אנו מבינים שתכניות המציאות זכות לאחוזי צפייה גבוהים מפני שהן חושפות את הצדדים השליליים של האדם, הצדדים שרוב האנשים מתביישים בהם ומנסים לשלוט בהם. תכונות כמו ערמומיות, חומריות או אלימות אינן באות לידי ביטוי בחברה תרבותית בזכות חוקים וכללי התנהגות, אך בתכניות מציאות הן נחשפות ויש להן אף לגיטימציה. מכאן שההתנהגות של המשתתפים בתכניות המציאות אינה מייצגת כלל את ההתנהגות הנורמטיבית של בני האדם.

המסרים של תכניות המציאות משפיעים מאוד על תפיסת העולם של ילדים, ולעיתים גם על זו של מבוגרים. לדוגמה, התכנית "הישרדות" יכולה לגרום לאנשים לחשוב שבחברה אין מוסר ואין ערכים. לעומת זאת, מאפיינים כמו כוח, מראה חיצוני וערמומיות הם החשובים ביותר. בתכנית "האח הגדול", הגבולות של החיים הפרטיים נפרצים, ולכן אנשים אינם מכבדים את הפרטיות של האחרים ואפילו לא את הפרטיות של עצמם. תכניות המציאות גם מחזקות דעות קדומות, לדוגמה נשים הן נחותות ובעלות ערך נמוך מגברים, מזרחים נחותים מאשכנזים, ואנשים שמנים חכמים פחות מאנשים רזים.

המסרים המטעים והמסוכנים האלה גורמים לצופים לחפש כוח ושליטה ולהתנהג על פי התפיסות חסרות ההיגיון של תכניות המציאות. הצופים אינם מבינים כלל שההתנהגות שלהם או התנהגות ילדיהם נובעת מחיקוי והערצה של גיבור תכנית מציאות כזה או אחר.

א. אילו תכונות של המשתתפים באות לידי ביטוי בתכניות הריאליטי?

ב. מה הן ההשפעות השליליות של תכניות הריאליטי?

תרגיל 48

הבעה – דוגמה לסיכום ממזג

על סמך הטקסטים שקראתם, כתבו סיכום ממזג על תכניות המציאות. בסיכום ציינו שלוש סיבות לצפייה בתכניות המציאות ושלוש השפעות של תכניות אלו על הצופים. הקפידו על כללי הכתיבה המקובלים ועל אזכור מקורות המידע בתוך הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה).

מאמר ב'	מאמר א'	אפיונים/רכיבים
	1. יצר מציצנות 2. השוואה לחיי הצופים 3. עניין והנאה	סיבות
1. חשיפת הצדדים השלילים של האדם. 2. חיזוק דעות קדומות. 3. חדירה לפרטיות.		השפעות

דוגמה לסיכום ממזג של מאמר א' ומאמר ב'

תכניות ריאליטי מציגות מחד אירועים אמיתיים וטבעיים של האנשים המצולמים בהן, אולם מאידך פעמים רבות זו אינה המציאות האמיתית. המציאות אליה נחשפים הצופים היא מציאות מתוכננת מראש, שמכילה מצבים שיוצרים תקשורת מעניינת בין המשתתפים. (קליין שגריר, 2013). לצפייה בטלוויזיה יש סיבות שונות (שם) וגם השפעות שליליות על הצופה (דניאל גיגי, 2010).

ישנן סיבות מגוונות לצפייה בתכנית הריאליטי. ראשית, אנשים אוהבים להציץ לחיים של אנשים אחרים (קליין שגריר, 2013). בחיי היום יום אנו לא חודרים לחיי החברים והמשפחה שלנו. אנחנו יודעים רק את מה שהם בוחרים לספר לנו. בתכניות הריאליטי אנחנו יודעים מה המשתתפים עושים במשך עשרים וארבע שעות ביממה. תכנית הריאליטי מאפשרת להציץ למצבים שבדרך כלל מסתירים אותם. הצופים נהנים מהצצה לחיים הפרטים ולמצבים מביכים שלא תמיד מודעים אליהם. סיבה נוספת היא היכולת של הצופים לעשות השוואה לחייהם (שם). תכנית הריאליטי מאפשרת לבחון אירועים שונים שמשתתפי התוכנית נאלצים להתמודד איתם. הצופים מנסים לשער כיצד הם היו מתנהגים, מה הם היו אומרים והאם הם היו יכולים לנצח. כמו כן הצפייה בתכניות ריאליטי יוצרת עניין והנאה (שם). הצופים נהנים מהתככים והמזימות שהמשתתפים עושים כדי לנצח. הם מרגישים שגם הם לוקחים חלק בתכנית. הם בוחרים את המתמודדים האהובים עליהם, עוקבים אחריהם ונהנים מהצלחותיהם.

אולם לתכניות הריאליטי יש גם השפעות שליליות (דניאל גיגי, 2010). הצופים נחשפים לצדדים השלילים של המתמודדים. המתמודדים יעשו כל דבר כדי לנצח. הם ישתמשו במניפולציות, בערמומיות, ולעיתים אף ב אלימות. בחיי היום יום אנו נמנעים מסוג כזה של התנהגות שכן חוקי החברה וכללי ההתנהגות אינם מאפשרים זאת. לעיתים צופים צעירים אינם מבינים כי זוהי התנהגות שאינה מקובלת בחברה. השפעה שלילית נוספת היא חיזוק דעות קדומות (שם). הצופים שופטים את המתמודדים בצורה סטריאוטיפית ולא באמת לפי היכולות שלהם. למשל, בתכנית כמו "הישרדות", שנדרש בה כוח פיזי רב כדי למלא את

המשימות, הצופים יתמכו בגברים כי הנשים יהיו בעיניהם נחותות. דבר זה יכול לגרום לנו לחזק דעות קדומות גם במציאות. השפעה שלילית אחרת היא חדירה לפרטיות (שם). בתכניות הריאליטי נפרצים גבולות הפרטיות של המתמודדים ואנו יודעים על כל מעשה ומעשה שלהם. הדבר גורם לנו לא לכבד אותם ולא לכבד אחרים בחברה. ההשפעות השליליות של תכניות הריאליטי עוברות לחיים, משום שלעיתים ילדים אינם מבחינים בין מציאות לתכנית ריאליטי.

רשימה ביבליוגרפית

גיגי, ד' (2010). "סדרות המציאות מדרדרות את החברה". מחלקה ראשונה News1 –
w.news1.co.il

קליין שגריר, א' (2013). "תכניות ריאליטי - סוד הפופולריות: המשתתפים, הצופים והביקורות". גלילאו, יוני 2013, עמ' 4.

תרגיל 49

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

טקסט א' - זהירות - ילדים ובעלי חיים

מעובד על פי ש' דורון, "הקשר בין ילדים לבין בעלי חיים - מגוון היבטים", חיות וחברה, אוחזר ב־11/5/2012 בשנת 1966, נחשף בצפון ישראל קבר בן כאחד-עשר אלף שנה. בקבר נמצא שלד אדם ולידו שלד של כלב. ידו של האדם הייתה מונחת על הכלב. ממצא זה מלמד על ראשיתו של הקשר בין האדם לבעלי החיים, קשר שהלך והתפתח במשך הדורות.

לאורך ההיסטוריה האנושית ניצלו בני האדם את בעלי החיים לשיפור רווחתם, הן כאמצעי עזר לעבודה או לתחבורה הן כמקור מזון ואף לצורכי שעשוע. במרוצת הזמן נוצרו קשרים חברתיים אמיצים יותר בין האדם לחיה, ובמאה העשרים החל האדם להתייחס אל בעלי החיים כיצורים בעלי רצונות וצרכים משלהם. כך למשל, נפתחו מרפאות לטיפול בבעלי חיים (שירותי וטרינריה) ואפילו מספרות מיוחדות לכלבים.

הקשר בין בני האדם לבעלי חיים מסקרן את החוקרים, ובעשורים האחרונים הם החלו לבחון היבטים נוספים בקשר הזה, כמו התרומה הנפשית והחברתית של בעלי החיים לילדים. בעלי החיים מספקים לילד הצעיר אהבה ללא תנאי, ביטחון ותחושת גאווה. הם גם מפתחים בו תחושת אחריות והערכה עצמית. בעל החיים הוא חבר נאמן הנענה לרצונות הילד, שותף פעיל למשחקים ולהנאה, אינו שיפוטי כלפי הילד ואינו נוקט עמדה כלפי מעשיו. נוסף על כך, בעל החיים מפתח אצל הילד כישורים חברתיים - הוא מאפשר לו חוויה של טיפול בזולת ודאגה לצרכים של מישהו אחר.

לבעלי החיים יש השפעה רבה, בעיקר כשמדובר ב**ילדים חריגים** הסובלים מבעיות תקשורת עם הסביבה האנושית. אחד מהחוקרים הראשונים שטיפלו בילדים כאלה, כתב ספר על הדרך המיוחדת שבה גילה את הקשר בין בעל החיים לילד החריג. יום אחד, כך הוא מספר, הובא למרפאתו ילד הסובל מבעיות רגשיות. הילד היה מנותק מסביבתו ולא היה אפשר

להוציא מפיו מילה. במקרה שהה בחדר כלבו של החוקר, ולהפתעת החוקר, ניגש הילד לכלב והחל לדבר ולשחק אתו. במהלך הטיפול המשיך הילד לשחק עם הכלב, ודבר זה הוביל גם ליצירת קשר בין המטפל לילד. קשר זה גרם לילד להיפתח לסביבתו.

מאז שהתגלה הקשר הזה, התפתחה מערכת מיוחדת של טיפול בילדים חריגים בעזרת בעלי חיים. מטיפול כזה נהנים בעיקר ילדים בעלי נכויות, כגון חירשים ועיוורים, וילדים שיש להם בעיות רגשיות. בארצות הברית יזמו והקימו חוות חיות ליד העיר ניו יורק כדי לטפל בילדים חריגים. בחווה שוהים כמאה צעירים, בני שש עד עשרים ואחת. מנהלי החווה טוענים שאפשר ליצור קשר עם כל ילד באמצעות בעלי החיים, אפילו הבעייתי ביותר. הציטוט הבא מפי אחד הילדים המטופלים בחווה מלמד על הדרך שבה מתנהלת התקשורת המיוחדת שבין הילד החריג לבעל החיים: "כשאני מדוכדך או כועס אני הולך לחווה כדי לדבר אל החיות. במיוחד אני אוהב את הפרות, ובמיוחד את זו ששמה "ביגרד". כשאני מביט בה, היא פשוט מסתכלת עליי בחזרה בעיניה הגדולות, ואני יכול לומר שהיא באמת מבינה. היא לא באמת מגיבה, אבל לפעמים זה אפילו יותר טוב..."

"ממצא זה מלמד על ראשיתו של הקשר בין האדם לבעלי החיים, קשר שהלך והתפתח במשך הדורות."

א. לאיזה ממצא מתייחס הכותב?

ב. איך בא לידי ביטוי הקשר בין האדם לבעלי חיים במשל הדורות?

ג. מה הן ההשפעות של בעלי חיים על ילדים?

ד. מה החשיבות של הקשר בין בעלי חיים וילדים חריגים?

ה. מה הקשר בין הפסקה האחרונה לטקסט כולו?

תרגיל 50

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

טקסט ב' – אילוף בחיך

מעובד על פי ע' צחובי, אילוף בחיך, www.dog-dog.co.il, אוחזר בתאריך 2012/5/11

האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים למען הזקן בישראל, פועלת רבות לשיפור איכות חייהם של זקנים במוסדות ובקהילות. אחת היוזמות שלה היא פיתוח התכנית "כלבי ליטוף": מתנדב וכלבו הידידותי באים לבית האבות כדי לשעשע דיירים זקנים המעוניינים לשהות במחיצת הכלב, ללטף אותו, לשחק אתו, לטייל אתו ואף לזכות ממנו לחיבה.

כלבי ליטוף הם כלבים שהתכונות הבולטות בהם הן רגישות, נכונות לתת תשומת לב ורצון לקבל ליטופים. התרומה של הכלב ניכרת לא רק בהנאה שהוא מעניק לזקנים, אלא גם בשיפור בריאותם. היכולת הנפלאה של הכלב להעניק אהבה ללא תנאי וללא שיפוט שיפרה את מצבם של רבים מן הזקנים השוהים בבית האבות. בזכות הפגישות עם כלבי הליטוף, הזקנים יוצאים מחדרם ומטיילים עם הכלב. זקנים שאיבדו שמחת חיים או רצון לתפקד או לתקשר, חזרו לפעילות בזכות המבקרים הפרוותיים.

א. הסבירו מהי התכנית "כלבי ליטוף".

ב. כיצד הכלבים תורמים לזקנים?

תרגיל 51

כתבו **סיכום ממצג** של שני המאמרים, א' ו-ב', שיקבל את הכותרת: "טיפול בילדים ובזקנים בעזרת בעלי חיים". בסיכומכם תארו את תכונות בעלי החיים המאפשרות טיפול בילדים ובזקנים, ואת תרומת הטיפול בעזרתם.

הקפידו על כללי הכתיבה המקובלים ועל אזכור מקורות המידע בתוך הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה).

תרגיל 52

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר א' – תחבורה בישראל

יורם אסידון א.ת.ו.ס

מבחן בגרות הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו

המבנה הגיאוגרפי של ישראל הוא מבנה נוח להקמת מערכת תחבורה ציבורית שיש בה מסילות רכבת, אולם בשנותיה הראשונות של המדינה, הוחלט שהתחבורה הציבורית תתבסס בעיקר על אוטובוסים. מערכת מסילות הברזל כמעט שלא פותחה, למרות המבנה הגיאוגרפי שמאפשר לפתח תחבורה ציבורית יעילה המתבססת על רכבות.

עד שנות השבעים שירתו האוטובוסים היטב את הציבור בישראל, אולם אז החלה המדינה לאשר לאזרחים לייבא כלי רכב פרטיים במחירים זולים. בעקבות זאת ירד מספר הנוסעים באוטובוסים ירידה חדה, מכיוון שהנוסעים העדיפו לנסוע ברכב פרטי.

התחרות בין התחבורה הציבורית לפרטית פגעה קשות בתחבורה הציבורית, וכיום נדמה שאי אפשר לעצור את הכמות הגדולה של כלי הרכב הפרטיים הממלאים את כבישי ארצנו: בכול שנה נוספים לכבישי ישראל יותר מ־200,000 כלי רכב פרטיים חדשים, ואילו מספר המשתמשים בתחבורה הציבורית נשאר נמוך מאוד. השימוש הגובר בכלי הרכב הפרטיים גורם נזקים עצומים למדינה ולאזרחיה: הפסד של כ־30 מיליארד שקלים בשנה בשל העומס הרב בכבישים, זיהום אוויר, תאונות דרכים ועוד.

מדינת ישראל מנסה לשפר את מצב התחבורה הציבורית באמצעות סלילת כבישים חדשים והרחבתם של כבישים ישנים, אולם כבישים חדשים ורחבים דווקא מעודדים שימוש בכלי רכב פרטיים ואינם מעודדים שימוש בתחבורה ציבורית. מה יכול לשפר את מצב התחבורה הציבורית? פיתוח תחבורה ציבורית זולה ויעילה המבוססת על רכבות ואוטובוסים; חיזוק

המעמד של התחבורה הציבורית בעיני הציבור והחלשת המעמד של כלי הרכב הפרטיים, כדי לגרום לציבור להעדיף את התחבורה הציבורית; סלילת כבישים המיועדים לתחבורה ציבורית בלבד, הוזלה של מחירי הנסיעה באוטובוסים וברכבות, העלאת מחירי הדלק לתחבורה הפרטית, ועוד.

לתחבורה ציבורית יעילה יש בימינו יתרונות כלכליים: למשפחות רבות יש כיום יותר מכלי רכב אחד. כל משפחה שתוותר על אחד מכלי הרכב שברשותה תחסוך אלפי שקלים כל חודש, שיוכלו לשמש אותה לצרכים אחרים. כמו כן, לתחבורה ציבורית מפותחת יש השפעות חיוביות על איכות הסביבה, כמו הפחתת זיהום האוויר והרעש.

"עד שנות השבעים שירתו האוטובוסים היטב את הציבור בישראל"

א. מה פירוש המילה "שירתו"?

ב. הסבירו מה קרה לאחר שנות השבעים.

ג. לאילו נזקים גורמת התחבורה הפרטית?

ד. מה המדינה מצפה שיקרה כאשר היא סוללת כבישים חדשים ומרחיבה כבישים ישנים?
ומה קורה בפועל במציאות?

ה. כיצד אפשר לשפר את מצב התחבורה הציבורית על פי המאמר?

ו. "לתחבורה ציבורית יעילה יש בימינו יתרונות כלכליים". הסבירו מה הם היתרונות.

ז. מה הקשר בין תחבורה ציבורית לבין איכות הסביבה?

ח. כיצד לדעתכם אפשר לשפר את התחבורה הציבורית?

תרגיל 53

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר ב' – עבודה מרחוק

מעובד על פי עודד רוט, "עבודה מהבית - יוממות תקשורתית", אימגו, אוחזר ב-2016/1/13

מבחן בגרות הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה חדשה – עבודה מרחוק. העובדים עושים את עבודתם מחוץ למקום עבודתם הקבוע, כמו למשל בבתייהם או במרכזי תקשורת. עובדים אלה מקושרים למקומות העבודה הקבועים שלהם באמצעי תקשורת כמו מחשבים וטלפונים במקום באמצעי תחבורה, ועורכים פגישות עבודה במקומות שונים כמו בתי קפה ומסעדות.

ככל שאמצעי התקשורת מתפתחים ומשתכללים, כך מספר האנשים העובדים מחוץ למקום העבודה הקבוע שלהם הולך וגדל. מסקרים שנערכו בארצות הברית התברר כי בעשור הראשון של שנות האלפיים, 7.1 מיליון אנשים נוספים החלו לעבוד מחוץ למקום עבודתם הקבוע. באירופה היקף התופעה נמוך יותר מהיקפה בארצות הברית, אך גם שם היא הולכת ומתרחבת.

לתופעת העבודה מרחוק יש כמה יתרונות. אין צורך בנסיעות יומיות למקום העבודה, בעיקר בשעות הבוקר ובשעות אחר הצהריים, שהן שעות השיא שבהן אנשים רבים ממהרים להגיע מקום עבודתם או הביתה. כך עבודה מרחוק תורמת להורדת העומס של כלי רכב פרטיים בכבישים ולהפחתת רמת זיהום האוויר, וכמו כן היא מאפשרת תנועה מהירה ויעילה של התחבורה הציבורית.

יתרון נוסף של תופעת העבודה מרחוק הוא שהעובדים יכולים לגור ביישובים שרחוקים ממקום עבודתם הקבוע או במקומות שהדיור בהם זול יותר מן הדיור בעיר, בלי לוותר על מקום עבודתם. כמו כן, העובדים חוסכים זמן וכסף בזכות העובדה שאינם צריכים להשתמש

כלל בתחבורה. גם המעסיקים מרוויחים מכך, משום במקום שהעובדים יבזבזו זמן בנסיעות הם מקדישים אותו לעבודה.

תופעת העבודה מרחוק מעוררת גם קשיים. עובדים ומעסיקים חוששים משינוי של הרגלי העבודה שלהם: המעסיקים חוששים שהם עלולים לאבד שליטה על העובדים, משום שאינם יכולים לפקח על עבודתם. העובדים חוששים שהקשרים שלהם עם חבריהם לעבודה והאפשרות להתקדם בעבודה עלולים להיפגע.

נוסף על כך לעבודה מרחוק יש מגבלה: היא אינה מתאימה לכל סוג של עבודה.

עבודות במפעל המצריכות הפעלה של מכונות מיוחדות או עבודות חקלאיות בשדה אי־אפשר לעשות מרחוק. **לעומת זאת**, עבודות רבות כמו פקידות, מחקר, מסחר אלקטרוני או ייעוץ מקצועי אפשר לעשות מרחוק, באמצעות דואר אלקטרוני או שיחת וידאו.

א. הסבירו את המושג "עבודה מרחוק".

ב. מה הם היתרונות של "עבודה מרחוק" מבחינת העובדים?

ג. מה היתרונות של "עבודה מרחוק" מבחינת המעסיקים?

ד. מה הם הקשיים של המעסיקים והעובדים ב"עבודה מרחוק"?

ה. "עובדים ומעסיקים חוששים משינוי של הרגלי העבודה שלהם" - הסבירו את המשפט והביאו דוגמאות.

ו. מה התפקיד של מילת הקישור "לעומת זאת" בפסקה האחרונה?

תרגיל 54

משרד התחבורה החליט לקדם מיזם (פרויקט) שמטרתו להפחית את התחבורה הפרטית בכבישים.

כתבו סיכום ממצג של מאמרים א' ו-ב'. בסיכום הציגו את המצב של התחבורה הציבורית בארץ כיום, ואת הדרכים להתמודד עם מצב זה. הקפידו על כללי הכתיבה המקובלים ועל אזכור מקורות המידע בתוך הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה).

תרגיל 55

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר א' – העיסוק בספורט

מעובד לפי מאמרו של משה טלסניק, "ספורט כאמצעי לצמצום אלימות בקרב בני נוער", שהתפרסם ב"עיונים בחינוך, בחברה, בטכנולוגיה ובמדע", בהוצאת רשת אורט ישראל, גיליון 3, אוקטובר 2006.

ליצרן המכוניות הנרי פורד מיוחסת האמירה: "עיסוק בספורט הוא קשקוש גמור. אם האדם בריא, הוא אינו זקוק לספורט, ואם הוא חולה, אסור לו לעסוק בספורט!" מדבריו אפשר להסיק שאין כל צורך להפעיל את הגוף ולעסוק בפעילות ספורטיבית. דברי הנרי פורד מעוררים חיוך, אך למעשה אין בהם ממש.

ספורט הוא פעילות הדורשת מאמץ פיזי, ומפתחת את כושרו הגופני של האדם. פעילות ספורטיבית קבוצתית היא בדרך כלל בעלת מבנה מוסכם ומערכת חוקים קבועה, כמו כדורגל, כדורסל או ג'ודו.

לדעת הרפואה המודרנית, העיסוק בספורט מאריך את תוחלת החיים ומשפר את איכותם. מי שעוסק בספורט מכל סוג שהוא, יכול לשפר לא רק את בריאות הגוף אלא גם את בריאות הנפש. מחקרים רבים מצאו כי פעילות גופנית משפרת בדרך כלל את ההרגשה, בייחוד אם נמצאים במצב-רוח רע או אם חשים מתוסכלים. פעילות גופנית מאפשרת לאדם העוסק בה להפחית מתח, כעס ואף תוקפנות בצורה מבוקרת. אין הכוונה בהכרח לענפי ספורט של אומנויות לחימה (כמו אגרוף, היאבקות ועוד), אלא גם לאימוני ספורט בחדר כושר, למשחקי כדור, לשחייה ועוד.

גם בתחום פיתוח החשיבה יש לספורט השפעה רבה. העיסוק בספורט דורש יכולת לקבל החלטות במהירות ובסביבה משתנה. לדוגמה, במשחק כדורגל צריך לקבל החלטה למסור את הכדור לשחקן הנכון, ולהיות במקום הנכון במגרש כדי להבקיע שער. העיסוק בספורט דורש גם יכולת להסיק מסקנות במצבים שונים. לדוגמה, בקרב ג'ודו צריך לדעת להסיק מסקנות לנוכח מהלכים שונים של היריב. העיסוק בספורט מסייע לפיתוח משמעת עצמית.

הוא מחייב שמירה על כללי המשחק וכושר התמדה, כגון אימון סדיר והתייצבות כמה פעמים בשבוע בחדר כושר. המשמעת העצמית מתבטאת גם בהקפדה על תזונה מאוזנת ועל שינה סדירה.

ספורט גם מפתח ערכים כמו הוגנות וסובלנות. "הרוח הספורטיבית" מחייבת את הספורטאי בכל ענף ספורט לכבד את שאר השחקנים, ללא קשר למוצאם, לדתם או למינם. הספורטאי מצופה לנהוג ביושר כלפי חברי קבוצתו, כלפי מתחריו, כלפי השופטים וגם כלפי הקהל. שמירה על הערכים האלה מפתחת אצל הספורטאי תרבות של משחק הוגן. ואכן, במקומות שונים ברחבי הארץ שיש בהם חוגי ספורט לבני נוער, דווח על שיפור בהתנהגות ואפילו על ירידה ניכרת במעשי אלימות בקרב הצעירים שהשתתפו בחוגים אלה.

אולם אין להתעלם מן העובדה שבצד ההשפעות החיוביות של העיסוק בספורט, עיסוק זה מלווה לעתים גם בתופעות שליליות, כגון אלימות, רמאות או היעדר כבוד. דוגמה לאלימות תהיה כאשר שחקנים מנסים לפגוע בכוונה בשחקני הקבוצה היריבה, דוגמה לרמאות היא ניסיון לנצח בדרכים לא כשרות ותוך הפרת כללי המשחק, והיעדר כבוד בא לידי ביטוי כאשר מתייחסים באופן מבזה ליריב ומגלים חוסר סובלנות כלפיו.

כדי ליהנות מהיתרונות שמעניקה פעילות ספורטיבית, וכדי להימנע מתופעות שליליות, יש צורך ביד מכוונת שתגרום לבני האדם להפיק את המירב מכל פעילות גופנית כבר מגיל צעיר. כדי שתלמידים יפיקו את המירב מספורט, על מערכת החינוך להגדיל את מספר השעות של החינוך הגופני במערכת השעות בבתי-הספר. כיום מחויבים תלמידי ישראל רק בשעתיים שבועיות של חינוך גופני. התועלת שתצמח מהוספת שעות של עיסוק בספורט תהיה רבה לא פחות מהוספת שעות תרגול במקצועות אחרים. בשיעורי הספורט בכיתות ובמגוון פעילויות הספורט הבית-ספריות חשוב להדגיש את פיתוח הערכים של הוגנות וסובלנות, את פיתוח כישורי החשיבה והאישיות של התלמידים ואת השמירה על בריאות הגוף והנפש. יש לזכור כי פעילות ספורטיבית באשר היא, תורמת לא רק לפרט, אלא גם לחברה כולה.

א. "דברי הנרי פורד מעוררים חיוך, אך למעשה אין בהם ממש". הסבירו את המשפט.

ב. מדוע העיסוק בספורט משפר את בריאות הנפש?

ג. "בתחום פיתוח החשיבה יש לספורט השפעה רבה". הביאו דוגמה שתמחיש משפט זה.

ד. מדוע הספורט עוזר לפתח ערכים כמו הוגנות וסובלנות?

ה. מה הן התופעות השליליות הקיימות בספורט?

ו. האם לדעתכם מותר לנקוט בכל דרך שהיא כדי לנצח?

ז. "יש צורך ביד מכוונת שתגרום לבני האדם להפיק את המירב מכל פעילות גופנית כבר מגיל צעיר". למי מתכוונים באמירה "יד מכוונת", ומהו תפקידה של יד מכוונת כזו?

ח. מדוע כותב המאמר ממליץ להגדיל את כמות שיעורי הספורט?

ט. האם לדעתכם צריך להגדיל את כמות שיעורי הספורט? נמקו.

תרגיל 56

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר ב' – היוזמה לעתיד בריא 2020

לעתיד בריא 2020 מאת: ד"ר בועז לב, סמנכ"ל משרד הבריאות 2011

בגלל השינויים החברתיים והכלכליים שהחלו בראשית המאה שעברה, אנו פחות פעילים כיום מאשר בעבר: אנחנו עובדים בישיבה, נוסעים בישיבה, מבלים בישיבה לפני המחשב או הטלוויזיה, וכן נהנים ממגוון רחב של אמצעים החוסכים מאתנו את הצורך להפעיל את גופינו.

בישראל, כמו במדינות מערביות אחרות, פחות משליש מהאוכלוסייה הבוגרת עוסקים בפעילות גופנית בהתאם להמלצות, ובאוכלוסייה הערבית עוד פחות מזה. היקף הפעילות הגופנית בקרב בני נוער יהודי בישראל נמוך יותר משל מקביליהם באירופה ובצפון אמריקה. אמנם, בעשור החולף חל שיפור קל באחוז בני הנוער הפעילים גופנית, אך יש עדיין מקום רב לשיפור. גם הזמן הפנוי אינו מנוצל היטב: מסתבר שילדים בני 11 בישראל מובילים את העולם המערבי בצפייה בטלוויזיה שעתיים ומעלה בימי חול.

כדי להשיג את היעדים שנקבעו להגברת הפעילות הספורטיבית, מתוכננת שורת צעדים שיתואמו עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, עם קופות החולים ועם הרשויות המקומיות. להלן חלק מן הצעדים המוצעים לעידוד פעילות ספורטיבית:

1. הגדלת השטחים הציבוריים המתאימים לביצוע פעילות גופנית, ועידוד השימוש בהם.
2. חיוב/תמרוץ רשויות מקומיות גדולות לסלול שבילי אופניים.
3. הגדלת משך הזמן המוקדש בפועל לפעילות גופנית בבתי הספר.
4. הצבת שלטים לצד מדרגות כדי לעודד את העלייה בהן במקום במעליות.

א. הסבירו את הכותרת של המאמר.

ב. מה ניתן ללמוד מן העובדה כי כותב המאמר הוא ד"ר בועז לב, סמנכ"ל משרד הבריאות?

ג. "מתוכננת שורת צעדים שיתואמו עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, עם קופות החולים ועם הרשויות המקומיות".

מדוע יש לערב גורמים רבים בהגדלת היקף הפעילות הספורטיבית?

ד. בחרו אחת מן ההמלצות המוצעות במאמר והסבירו כיצד היא תעודד את הפעילות הספורטיבית.

תרגיל 57

בני נוער רבים נוטים להימנע מפעילות ספורטיבית. **כתבו סיכום ממצג** לשני המאמרים שקראתם. בסיכום כללו שלוש השפעות חיוביות של הספורט והציגו המלצות לעידוד פעילות ספורטיבית. הקפידו על ניסוח הולם ועל אזכור מקורות המידע.

תרגיל 58

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר א' – על סטריאוטיפיות

על פי בוננו שרון, קומדיית מצבים – סטראוטיפ. חלום אמריקאי, משרד החינוך המנהל למדע וטכנולוגיה, הפיקוח על מגמות טכנולוגיות תקשורת

www.amalnet.k12.il/Commun/RightMenu/Communication/TikshoretHevra/

דעה קדומה – ויקיפדיה

סטריאוטיפ הוא הכללה הנעשית על-ידי מספר אנשים או על ידי אדם אחד לגבי קבוצת אנשים אחרת.

סטריאוטיפ מייחס תכונות לאנשים על-פי מאפייניהם החיצוניים (צבע עור, לבוש, מראה חיצוני וכד'). מאפיינים אלו משייכים אותם לקטגוריה חברתית מסוימת. כאשר אנו משתמשים בסטראוטיפ אנו מכלילים אותם דפוסי התנהגות ותכונות על הקבוצה (דוגמות להכללות: כל היפנים מצלמים). אם כך, הסטראוטיפים הם הבעת דעה כללית על קבוצה חברתית. כך אנו מצמידים תווית חברתית על הקבוצה. התווית החברתית אומרת שלכל האנשים השייכים לאותה קבוצה יש תכונה מאפיינת משותפת.

סטריאוטיפים מטשטשים את השונות וההבדלים הקיימים בין הפרטים בקבוצה. אנחנו נוטים לייחס דמיון רב מהקיים במציאות, לאנשים המשתייכים לקבוצה ששונה מאיתנו. לדוגמה: אדם לבן מערבי יחשוב שכל התאילנדים דומים ויתקשה להבחין בשונות הקיימת בין התאילנדים. לעומת זאת, אדם תאילנדי, מודע לשונות הקיימת בין התאילנדים ומבחין בה ביתר קלות.

הסטראוטיפים הם חלק בלתי נפרד מהחשיבה האנושית. הם מארגנים את העולם החברתי בצורה שתואמת את הערכים והאמונות שלנו. אנו נחשפים מידי יום לכמויות אדירות של מידע ופרטים. סטראוטיפים הם אמצעי לארגן את כל המידע שיש לנו, ולסווג מידע חדש שאנו קולטים באופן מהיר.

בדרך כלל נלווה לסטראוטיפים שיפוט חיובי או שלילי. הם מסייעים לנו לחלק את האנשים לטובים ולרעים. באופן זה לאדם בעל מראה מסוים, מיוחסים תכונות חיוביות או שליליות. על פי התכונות שייחסנו לו אנו מייצרים כלפיו עמדה חיובית או שלילית.

אם כך, הסטראוטיפ הוא הכללה הנוגעת למאפיינים של קבוצה חברתית והדבקת מאפיינים אלה על כל חבר באותה קבוצה.

אולם לעיתים אנו מפתחים רגשות (חיובים או שליליים) כלפי הקבוצה החברתית ולכל מי שקשור אליה. כשהסטראוטיפ מלווה ברגשות שליליים הוא נהפך לדעה קדומה. בדעה קדומה יש בה סכנות רבות: אפליה, תוקפנות, שנאה שאין להם בסיס עובדתי.

א. איך נוצרים סטראוטיפים?

ב. מה הם התפקידים של הסטראוטיפ?

ג. מה הבעיה עם סטריאוטיפים?

ד. "התוויות האלה, שאנו משתמשים בהן כדי לארגן את עולמנו, מעוררות בנו רגשות".
הסבירו את המשפט.

ה. איך הסטראוטיפ הופך להיות דעה קדומה?

ו. מדוע דעות קדומות הן דבר מסוכן?

ז. באלו דעות קדומות נתקלתם? כיצד התמודדתם איתם?

ח. מה ניתן לדעתך לעשות כדי למנוע דעות קדומות?

תרגיל 59

קראו את הטקסט וענו על השאלות הבאות.

מאמר ב' – על דעות קדומות בחברה הישראלית

מעובד על פי נ' ונציה, "רבותיות כפרקטיקה יום-יומית", מכון ונציה לשונות ורבותיות, אוחר ב'

2014/2/13

מבחן בגרות הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ד

החברה הישראלית מתמודדת כבר שנים רבות עם חלוקה לקבוצות השונות זו מזו מבחינה תרבותית וחברתית. לקבוצות אלה יש דעות קדומות זו על זו: ספרדים ואשכנזים, דתיים וחילוניים, יהודים וערבים, ועוד.

אמנם בחברה הישראלית יש הסכמה רחבה על כך שיש לשמור על שוויון בין הקבוצות ועל כבוד הדדי ביחסים שביניהן, אולם למרבה הצער הסכמה זו נותרת לא פעם בגדר מילים בלבד, ולמרות הכוונות טובות, לא תמיד יש לכך ביטוי ממשי בהתנהגויות היום-יומיות של הישראלים, ואנו עדים לפער גדול בין האמירות ובין המימוש שלהן במציאות.

אנו נולדים בלי דעות קדומות, אך נחשפים אליהן כבר בילדותנו באמצעות הדמויות המשפיעות עלינו: מחנכים, הורים וחברים. גם אמצעי התקשורת דרך הפרסומות ותכניות הטלוויזיה, וגם מערכת החינוך דרך ספרי הלימוד, השירים והסיפורים, משפיעים על התפיסות שלנו. דעות קדומות מתבטאות גם במעשים, למשל עידוד הבנים לשחק ב"משחקי בנים" והכוונת הבנות ל"משחקי בנות".

לכן, כדי ליצור חברה המסוגלת להכיר בשונה וב"אחר" ולקבל אותו בלי דעות קדומות ורגשות שליליים, חשוב להתחיל לחנך לשוויון ולכבוד הדדי כבר בגיל הרך. מערכת החינוך מנסה זה שנים רבות לחנך את הילדים ובני הנוער לכבוד הדדי. היא עושה זאת באמצעות תכניות חינוך שונות, כמו לדוגמה, ללמד אותנו על "הקבוצות השונות בחברה". ההנחה היא שככל שיהיה

לנו ידע על "האחר" וככל שנכיר אותו בעצמנו, נראה ש"השד לא כל כך נורא", ואולי בעצם הוא בכלל דומה לנו.

פעולה כזו היא מבורכת וחשובה אך אינה מספיקה, משום שהתלמידים סופגים מסביבתם דעות קדומות כלפי קבוצות שונות הנחשבות "אחרות". לכן תהליך השינוי צריך להתחיל בסביבתם, בעזרת הדמויות שהילדים מושפעים מהן, כמו זמרים ושחקנים. תכניות שישתפו אמנים מגוונים מהחברה הישראלית יביאו לכך שבני הנוער שייחשפו אליהם, ילמדו עליהם ועל התרבות שלהם, וכך לא יפתחו נגדם דעות קדומות.

חשוב לעודד מפגשים בין-אישיים ולתת לגיטימציה לכל אחת מן הקבוצות לחיות יחד ולהתקיים זו לצד זו. ארגון בשם MEET לוקח זה כמה שנים תלמידי כיתה ט' מהרשות הפלסטינית ומישראל ומפגיש אותם למחנה קיץ בן חמישה שבועות, במסגרתו הם לומדים מדעי המחשב. המחנה בנוי כך שלבני הנוער אין ברירה אלא להיהפך לקבוצה חברתית אחת. התהליך שם לא תמיד קל, לשני הצדדים, אבל תמיד הוא משיג את התוצאה. הילדים לומדים להיות גאים במה שהם, והדבר הכי חשוב: הרבה מהם מצליחים להיפטר מדעות קדומות.

א. אילו קבוצות קיימות בחברה הישראלית?

ב. הסבירו את המושג "הסכמה רחבה".

ג. איזו הסכמה רחבה קיימת בחברה הישראלית?

ד. "אולם למרבה הצער הסכמה זו נותרת לא פעם בגדר מילים בלבד".
הסבירו את המשפט.

ה. מדוע לדעתכם יש פער גדול בין האמירה על שוויון וכבוד ובין המימוש שלה במציאות?

ו. מה גורם לבני אדם לפתח דעות קדומות?

ז. באילו דרכים ניתן למנוע דעות קדומות על פי המאמר?

ח. מה התפקיד של הפסקה האחרונה במאמר? מה ניתן ללמוד ממנה?

תרגיל 60

כתבו **סיכום ממצג** שיסביר מה ההבדל בין דעה קדומה לסטריאוטיפ (תווית חברתית), ויציג דרכים להתמודד עם דעות קדומות. הקפידו על כללי הכתיבה המקובלים ועל אזכור מקורות המידע בתוך הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה).
